

לקוטי תורה • פרשת ואתחנן • מאמר 11

ענין ק"ש אחד ואהבת כו'

עניין שמע: "אחד" ו"ואהבת"

ה' הוא "אחד, אבל לא בחשבון": הוא למעלה מכל יחס ומכל השתלשלות של סיבה ומסובב, והעולמות מקבלים רק את "שמו". התבוננות ממושכת בכך, כפי שמכוונים אליה קריאת שמע והתפילות שלפניה, מעוררת אהבה מנקודת העומק הפנימית ביותר של הנשמה, ואהבה זו ממשיכה אלוקות לתורה ולמצוות.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/vaeschanan/11

הנקודה

ה' הוא "אחד, אבל לא בחשבון": הוא למעלה מכל יחס ומכל השתלשלות של סיבה ומסובב, והעולמות מקבלים רק את "שמו". התבוננות ממושכת בכך, כפי שמכוונים אליה קריאת שמע והתפילות שלפניה, מעוררת אהבה מנקודת העומק הפנימית ביותר של הנשמה, ואהבה זו ממשיכה אלוקות לתורה ולמצוות.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מסביר כיצד קריאת שמע עוברת מ"אחד" ל"ואהבת", באמצעות דברי אליהו בתיקוני זוהר: "אתה הוא אחד, אבל לא בחשבון". תחילה הוא מבחין בין רצון שנוצר מכוח השכל לבין רצון שלמעלה מן השכל, ומוצא הבחנה דומה אצל ה': "שתוק! כך עלה במחשבה". מתחת לרצון זה נמצאת ההשתלשלות, שרשרת של ירידה המתחילה באצילות; שמה קשור לכך שרוחו של משה "נמשכה" והועברה אל הזקנים. כל חוליה בשרשרת, ואף הגשמי והרוחני, עומדים בערך זה לזה; רק המאציל אינו בערך לשום דבר ואינו מתלבש בעולמות, שמקבלים רק את "שמו". התבוננות בכך מעוררת אהבה מן היחידה, הנקודה הפנימית ביותר של הנשמה, שמתעוררת רק מדבר הנוגע בעצם פנימיותה. משום כך תיקנו חכמים פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע, שכן אנו, בניגוד לתנאים, זקוקים להתבוננות ממושכת. האהבה המתעוררת גורמת לכך שהוי"ו יהיה באמת "אלקינו", כשם שאיברי הגוף שייכים לו, וממשיכה אלוקות לתורה שבכתב, לתורה שבעל פה ולמצוות המעשיות.

מבנה

1	הנושא ושני סוגי רצון	11
	"אחד" ו"ואהבת" שבקריאת שמע מוצגים באמצעות "אחד, אבל לא בחשבון"; רצון הנוצר מכוח השכל נבדל מרצון עיקש שלמעלה מן השכל.	
2	אצילות ושרשרת ההשתלשלות	11-3
	רצונו של ה' הוא למעלה מן השכל; אצילות, שמה קשור להנמכת רוחו של משה אל הזקנים, היא הירידה הראשונה; השתלשלות היא שרשרת של הארות, מן השכל אל המחשבה והדיבור.	
3	רוב גדולתו	11-4
	תהילים ק"נ, ב משבח את התפשטות החסד לאין קץ בעולמות ודרגות, הן בהיקף והן בעומק ההשגה.	
4	למעלה מכל השוואה	11-6
	מתבאר המושג ערך: כל דרגה עומדת בערך לדרגה הבאה אחריה, אך המאציל אינו בערך להן, והעולמות מקבלים רק את שמו. ההתבוננות בכך בקריאת שמע מעוררת אהבה מן היחידה, נקודת הלב.	
5	מדוע האריכו חכמים בתפילה	11-7
	פסוקי דזמרה וברכות יוצר מאפשרים להתעכב על "אחד" ועל הצמצומים הרבים של ה', כדי שאהבת ה' תגדל ואהבת העולם הזה תיחלש.	
6	אלקינו, תורה ומצוות	11-8
	התנאים השיגו מיד את עניין "אחד"; אנו זקוקים להתבוננות ממושכת. האהבה עושה את הוי"ו ל"אלקינו", כשם שהאיברים שייכים לגוף, וממשיכה אלוקות לתורה שבכתב, לתורה שבעל פה ולמצוות המעשיות.	

אחד, אבל לא בחשבון חד ולא בחושבן

אחדותו של ה' אינה הראשונה בסדרה: אין הוא עומד ביחס או בהשוואה לשום דבר, אפילו לא לדרגות הגבוהות ביותר שבשרשרת ההשתלשלות.

רצון שלמעלה מן הטעם ודעת רצון שלמעלה מן הטעם ודעת

רצון ששום טיעון אינו יוצר או משנה, כפי שניכר בעקשנותו של אדם ובדברי ה': "שתוק! כך עלה במחשבה"; נקודת העומק הפנימית ביותר של הנשמה מקבלת את "אחד" בדרגה זו.

השתלשלות השתלשלות

מלשון שלשלת: כל דרגה היא הארה עמומה יותר מזו שמעליה, מחכמה אל המדות, המחשבה והדיבור, ועד לעולם הגשמי.

אצילות אצילות

השלב הראשון בשרשרת, ששמו קשור ל"ואצלתי" — המשכת רוחו של משה אל הזקנים: הנמכה המאפשרת לעולמות לקבל מן האין סוף.

השוואה (ערך) ערך

מידה משותפת, כמו בשיעורי התורה או ביחס מספרי. לכל חוליה בשרשרת יש ערך לחוליה הבאה; למאציל אין ערך.

יחידה יחידה

הדרגה הפנימית ביותר מבין חמש דרגות הנשמה, "נקודת הלב", המתעוררת רק מדבר הנוגע בעצם פנימיותה; בה מתעוררת האהבה של "בכל לבבך".

אלקיננו אלקינו

ה' שהוא שלנו, כשם שאיברי הגוף שייכים לו: קשר של נשמה שהיא באמת "חלק הוי"י" ובטלה אליו כרגל לראש.

קטע 1 • 11

הנושא ושני סוגי רצון

¹ ענין ק"ש [קריאת שמע] ¹ אחד ואהבת ² כו'. וגם ביאור פ' ראשונה בכללה. הנה איתא בת"ז [בתיקוני זוהר] אנת הוא חד ³ ולא בחושבן ⁴ כו'.

ענין קריאת שמע, "אחד" ו"ואהבת" וכו', וכן ביאור הפרשה הראשונה בכללותה. והנה נאמר בתיקוני זוהר: "אתה הוא אחד ולא בחושבון" וכו'.

המאמר מציג את נושאו: שתי מילים מרכזיות בקריאת שמע, "אחד" (דברים ו, ד) ו"ואהבת" (ו, ה), ואת האופן שבו האהבה נובעת מן האחדות, לצד ביאור כל הפרשה הראשונה של קריאת שמע. הוא פותח בתפילת אליהו שבתיקוני זוהר, המתארת את ה' כ"אחד ולא בחושבון": לא הראשון בסדרה שממשיכה לשניים ולשלושה, אלא אחד שלמעלה מכל מניין והשוואה.

וביאור הדבר כי הנה כל ההשתלשלות מעילה לעילה בכל עולם ועולם הם עשר ספירות וכן בנפש האלקית יש ע"ס [עשר ספירות] וכן בנפש החיונית וראשיתן החכמה כו'

ביאור העניין: כל ההשתלשלות, מעילה לעילה, בכל עולם ועולם, היא עשר ספירות. כך גם בנפש האלקית יש עשר ספירות, וכך גם בנפש החיונית; וראשיתן חכמה וכו'.

כדי להסביר מה פירוש "לא בחושבון", אדמו"ר הזקן מתאר תחילה את מה שיש בו חשבון: כל עולם בסדר ההשתלשלות מורכב מעשר ספירות, שכל אחת מהן היא עילה לבאה אחריה. אותו מבנה של עשר בחינות מצוי גם בנפש האלקית ובנפש החיונית, ובכל אחת מהן הראשונה היא חכמה.

והנה יש בחי' שהיא למעלה מן החכמה והוא בחי' הרצון העליון כי אית רצון ואית רצון ⁵ אית רצון שהוא למטה מן החכמה והדעת והוא רצון שבמדות שנלקח מטו"ד [מטעם ודעת]

והנה יש בחינה שלמעלה מחכמה, והיא בחינת הרצון העליון. שכן יש רצון ויש רצון: יש רצון שלמטה מחכמה ודעת, והוא הרצון שבמדות, הנובע מטעם ודעת,

ובכל זאת יש דבר שלמעלה מחכמה: הרצון העליון. הביטוי "יש רצון ויש רצון" מבחין בין שני סוגי רצון: הרצון התחתון נמצא מתחת לשכל ונוצר על ידו כחלק מן המדות, מפני שהוא רוצה בדבר שהשכל הראה כי הוא טוב.

כמו עד"מ בגשמיות בנפש המשכלת ענינים הצריכים לגופו איך שטוב לפניו מו"מ [משא ומתן] זה שיש בו ריוח וע"כ נפשו חושק ומתאוה ורוצה לעשות כן ואית רצון

כמו למשל בעניינים גשמיים: הנפש המשכלת שוקלת את הדברים הנחוצים לגופו של האדם, מבינה שהעסק הזה, שיש בו רווח, טוב לו, ולכן נפשו חושקת, מתאוה ורוצה לעשות כן. ויש רצון

דוגמה יום-יומית לרצון התחתון: האדם שוקל בשכלו מה נחוץ לגופו, מבין שעסק מסוים יביא לו רווח, ובעקבות זאת חושק בו ורוצה לעסוק בו. כאן הרצון הוא תוצאה של שיקול הדעת.

שהוא למעלה מן הטעם והדעת שלפעמים אדם רוצה בדבר שפילו יבואו כל אדם ויראו לו בשכלם ותבונתם שאין לעשות כן אעפ"כ [אף על פי כן] לא יאבה

שהוא למעלה מן הטעם והדעת. לפעמים אדם רוצה בדבר מסוים, ואף אם יבואו כל האנשים ויוכיחו לו בשכלם ובתבונתם שאין לעשות כן, בכל זאת לא יאבה

הרצון העליון פועל בכיוון ההפוך: הוא אינו נובע מנימוקים כלל. לפעמים אדם רוצה בדבר בעוצמה כזאת, שגם אם כולם יוכיחו לו בכל חכמתם שאין לעשותו, הוא עדיין לא יסכים.

ולא ישמע להם מפני עקשותו בדבר והוא הרצון שלמעלה מן הדעת שאין הדעת פועל בו שום פעולה.

ולא ישמע להם, מפני עקשנותו בעניין. זהו הרצון שלמעלה מן הדעת, שלדעת אין שום השפעה עליו.

עקשנות כזאת מעידה על רצון שלמעלה מן השכל: טיעונים וידיעות אינם נוגעים בו. הרצון הזה, שאינו מושפע מנימוקים, ישמש במאמר דימוי לבחינה שלמעלה מחכמה, ובהמשך גם לנקודה הפנימית ביותר של הנפש.

קטע 2 • 21-3

אצילות ושרשרת ההשתלשלות

2 וכן באלקות הוא ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] שתוק כך עלה במחשבה^{6,7} כי אין טעם לרצון

ואע"פ [ואף על פי] שבוודאי יש טעם לדבר אך הטעם ההוא נעלם מאד ולא ניתן להשגת המלאכים⁸

כך גם באלקות, הדבר דומה למה שאמרו חז"ל: "שתוק! כך עלה במחשבה". שכן לרצון אין טעם. ואף שבוודאי יש טעם לדבר, הטעם הזה נסתר מאוד ולא ניתן להשגתם של המלאכים,

לשני סוגי הרצון יש, כביכול, מקבילה אצל הקב"ה. כשמשא שאל על גורלו של רבי עקיבא: "זו תורה זו שכרה?", השיב הקב"ה: "שתוק! כך עלה במחשבה לפניי" (Menachos 29b) — החלטה של רצון שאינה נותנת טעם. כפי שמוסיף אדמו"ר הזקן, אכן יש טעם, אך הוא נסתר כל כך, שאפילו המלאכים אינם יכולים להשיגו.

ולכן אמר להם שתוק^{9,10} כו' (ועמ"ש מזה בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה)¹¹ והנה מחכמה ולמטה

נקי בחי' השתלשלות

ולכן אמר להם: "שתוק" וכו'. (וראו מה שנכתב על כך בביאור לפסוק "כי על כל כבוד חופה"). והנה, מחכמה ולמטה נקראת בחינת השתלשלות,

מכיוון שהטעם נמצא מעבר להשגתה של כל תודעה נבראת, התשובה היא פשוט "שתוק". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק "כי על כל כבוד חופה" להרחבה בנושא, ולאחר מכן עובר למה שנמצא מתחת לרצון: כל מה שמחכמה ולמטה נקרא השתלשלות, כלומר ירידה מדורגת.

כי כל השתלשלות הוא להיות בחיי גילוי וגילוי הראשון נק' אצילות מלשון ויאצל¹² מן הרוח¹³ דגבי משהלפי שמשא היה במעלה עליונה וגבוה מאד נעלה היי [היה] עליו למשא הנהגת בני ישראל בגשמיות לתת להם בשר כו'.

כי כל השתלשלות היא לשם בחינת גילוי, והגילוי הראשון נקרא אצילות, מלשון "ויאצל מן הרוח", שנאמר לגבי משה. שכן משה היה במעלה עליונה, גבוהה ונשגבת מאד, והנהגת בני ישראל בעניינים גשמיים, כגון לתת להם בשר וכו', הייתה עליו למשא.

ההשתלשלות קיימת לשם הגילוי, והשלב הראשון שלה נקרא אצילות. אדמו"ר הזקן גוזר את השם מן המילה "ויאצל", שנאמר כאשר הקב"ה האציל מרוחו של משה והניח אותה על שבעים הזקנים (במדבר יא, כה). משה עמד במדרגה גבוהה כל כך, עד שהדאגה לצורכיהם הגשמיים של העם, כמו דרישתם לבשר, הכבידה עליו כמשא.

וזהו שאמר מאין לי בשר¹⁴ (עמ"ש בד"ה בהעלותך¹⁵ שלך גדול כו') ולכך אמר לו הקב"ה שיאסוף שבעים איש הזקנים ואצלתי מן הרוח¹⁶ כו'

וזהו שאמר: "מאין לי בשר". (ראו מה שנכתב בדרוש המתחיל "בהעלותך", על "שליך גדולי" וכו'). לכן אמר לו הקב"ה לאסוף שבעים איש מזקני העם: "ואצלתי מן הרוח" וכו',

זעקתו של משה, "מאין לי בשר" (במדבר יא, יג), מבטאת את המרחק הזה: מרום מדרגתו לא יכול היה לספק דבר גשמי כל כך. תשובת הקב"ה הייתה שיאסוף שבעים זקנים, ויאציל מן הרוח" שהייתה על משה כדי להניח אותה עליהם (במדבר יא, יז). ההערה שבסוגריים מפנה לדרוש על נרות אהרן, העוסק גם הוא בדרישת העם לבשר.

כלומר שירד ונשתלשל עד מעלת עי' [שבעים] זקנים שהם הסנהדרין שהיו למטה ממנו במדרגה ועי"ז ונשאו אתך במשא העם שאצילות זו היא ירידה והשתלשלות ממדרגה למדרגה

כלומר, שרוחו תרד ותשתלשל עד למדרגת שבעים הזקנים, שהיו הסנהדרין ונמוכים ממנו במדרגה; ועל ידי כך "ונשאו אתך במשא העם". שכן אצילות זו היא ירידה והשתלשלות ממדרגה למדרגה,

ה"האצלה" פירושה שרוחו של משה ירדה למדרגתם של שבעים הזקנים, הסנהדרין, שעמדו מתחתיו; רק אז יכלו "לשאת אתו במשא העם". במובן זה, אצילות היא הנמכה וירידה ממדרגה אחת לבאה אחריה.

כדי שישאו במשא העם וכך לגבי אור א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא¹⁷ ביה לא היו העולמות יכולים לקבל זיו והארה ממנו ית' ולהיות התהוות העולמות כלל אם לא ע"י ירידת¹⁸ והתשלשלות האצילות וכמ"ש בד"ה¹⁹

כדי שיוכלו לשאת במשא העם. וכך גם לגבי אור אין סוף ברוך הוא, שאין מחשבה תופסת בו: העולמות לא היו יכולים לקבל ממנו, יתברך, זיו והארה, ואף לא היו יכולים להתהוות כלל, אלמלא ירידת האצילות והשתלשלותה. וכמו שנכתב בדרוש המתחיל

כך גם למעלה: שום מחשבה אינה יכולה לתפוס את אור אין סוף, ולכן העולמות לא היו יכולים לקבל את זיוו והארתו ואף לא להתהוות כלל, אלמלא ירד תחילה באמצעות ירידת האצילות. אצילות היא הירידה הראשונה, המאפשרת את כל מה שבא אחריה.

כי אברהם לא ידענו^{20, 21} שע"ס [שעשר ספירות] דאצילות הם ממוצעים בין בחי' המאציל א"ס ב"ה לבחינת הנבראים ב"ע.²²

"כי אברהם לא ידענו": עשר ספירות דאצילות הן ממוצעות בין בחינת המאציל, אין סוף ברוך הוא, לבין בחינת הנבראים — [עולמות] בריאה, יצירה ועשיה.

הדרוש שבתורה אור, הפותח במילים "כי אברהם לא ידענו", מסביר שעשר ספירות דאצילות הן ממוצעות בין המאציל, אין סוף, לבין העולמות הנבראים בריאה, יצירה ועשיה. בתור ממוצע, אצילות קשורה הן לאין סוף שמעליה והן לנבראים שמתחתיה.

3 והשתלשלות זו מלשון שלשלת כמו שלשלת האחוזה טבעת בטבעת עד שנעשית ארוכה כך להיות גילוי והתהוות העולמות הוא ע"י שלשלת הארה והארה דהארה כו'

והשתלשלות זו היא מלשון "שלשלת": כמו שרשרת שחוליה קשורה בחוליה עד שהיא נעשית ארוכה. כך גם גילוי העולמות והתהוותם נעשים באמצעות שרשרת של הארה, והארה של הארה וכו'.

המילה "השתלשלות" נגזרת מהמילה "שלשלת": שרשרת שחוליותיה קשורות זו בזו עד שהיא מתארכת. העולמות מתהווים ומתגלים באותו אופן: כל דרגה היא הארה מהדרגה שמעליה, והדרגה הבאה היא הארה של אותה הארה.

משכל למדות וממדות למחשבה דו"מ [דבור ומעשה] כו' גם כי לא מחשבותי מחשבותיכם²³ שאין זה מהות המחשבה כלל

מהשכל אל המדות, ומהמדות אל המחשבה, הדיבור והמעשה וכו'. ואף ש"לא מחשבותי מחשבותיכם", הרי אין זו כלל מהותה של מחשבה.

החוליות נמשכות מן השכל אל המדות, ומהן אל המחשבה, הדיבור והמעשה, בדומה לאדם. אדמו"ר הזקן מסייג מיד את ההשוואה באמצעות הפסוק בישעיהו נה, ח: "לא מחשבותי מחשבותיכם" — ה"מחשבה" של ה' אינה מחשבה במונח שלנו כלל.

שהרי ממחשבה ודיבור גשמי א"א להיות שום התהוות משא"כ בדבר ה' שמים נעשו²⁴ ויאמר אלקים²⁵ יהי אור ויהי אור כי הוא אמר²⁶ ויהי רק כ"ז [כל זה] נק' בשם שכל ומחשבה כו' עד"מ

שהרי ממחשבה ומדיבור גשמיים לא יכולה להתהוות שום התהוות, ואילו "בדבר הוי' שמים נעשו", ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, "כי הוא אמר ויהי". ואף על פי כן, כל זה נקרא בשם שכל ומחשבה וכו', בדרך משל.

מחשבה ודיבור אנושיים אינם יכולים ליצור דבר, ואילו בדבר ה' נעשו השמים (תהילים לג, ו); האור התהווה כשאמר "יהי אור" (בראשית א, ג); ו"הוא אמר ויהי" (תהילים לג, ט). ואף על פי כן, הדרגות האלו קרואות "שכל", "מחשבה" ו"דיבור" בדרך משל.

כמו בגשמיות שהדבור מורג לזולתו משא"כ המח שבה כך החיות הנמשך להחיות עלמין דאתגליין²⁷ להיות בגילוי בפו"מ [בפועל ממש] כמו הנביאים ששמעו קול ה' בגילוי ממש כמ"ש במשה וישמע את הקול²⁸ כו'

כמו שבעניינים גשמיים הדיבור מורגש לזולת, שלא כמו המחשבה. כך גם החיות הנמשכת להחיות את העולמות הגלויים, כדי שתהיה בגילוי בפועל ממש, כפי שהנביאים שמעו את קול ה' בגילוי ממש, ככתוב על משה: "וישמע את הקול" וכו'.

המשל הוא כך: הדיבור האנושי מגיע לאדם אחר, ואילו המחשבה נשארת בתוך האדם. לכן החיות המחיה את העולמות הגלויים ומתגלה בפועל ממש נקראת "דיבור", בדומה לקול ה' שהנביאים שמעו בגלוי, וכפי שמשה "שמע את הקול" שמעל הכפורת (במדבר ז, פט).

וכמו התהוות העולמות בע"מ [בעשרה מאמרות] יהי אור ויהי אור שנתהווה אור גשמי בפו"מ [בפועל ממש] הרי החיות הנמשך לגילוי זה נק' בשם דבור שהוא מורגש לזולתו משא"כ עלמין סתימין כו'.

וכמו שבהתהוות העולמות באמצעות עשרת המאמרות, "יהי אור ויהי אור", התהווה אור גשמי בפועל ממש, כך החיות הנמשכת לשם גילוי זה נקראת בשם "דיבור", משום שהיא מורגשת לזולת. לא כך בעולמות הסתומים וכו'.

בדומה לכך, כשהעולמות נבראו באמצעות עשרת המאמרות, והאור הגשמי הופיע בפועל ממש כשנאמר "יהי אור", החיות שמאחורי הגילוי הזה נקראת "דיבור", מפני שהיא מורגשת מחוץ למקורה. בעולמות הסתומים הדבר שונה: לפי אותו משל, החיות שלהם מקבילה למחשבה, שאינה מתגלה כלפי חוץ.

קטע 3 • 41

רוב גדולתו

4 וזהו הללוהו כרוב גודלו²⁹ ולא כתיב כגודל גודלו שגודל גודלו היה משמע גדולת בחי' התפשטות של מדת הגדולה שהיא החסד שכח ההתפשטות של החסד הוא גדול מאד

וזהו [פירוש] "הללוהו כרוב גודלו". לא נאמר "כגודל גודלו", שכן "גודל גודלו" היה משמעו גדולתה של בחינת ההתפשטות שבמידת הגדולה, שהיא חסד; שהרי כוח ההתפשטות של החסד גדול מאד.

בתהלים ק"נ, ב' נאמר "הללוהו כרוב גודלו", ולא "כגודל גודלו". "גדולה" היא גם כינוי לחסד, מידת ההטבה המתפשטת. לכן "גודל גודלו" היה משבח רק את היקף התפשטותו של החסד, שהוא עצמו גדול מאד.

אבל כרוב גודלו פ"י שכמה מיני ריבוי התחלקות בבחי' גדולת ההתפשטות של החסד בכמה מיני עולמות ומדרגות רבות עד לאין קץ

אבל "כרוב גודלו" פירושו שיש ריבוי רב של אופני התחלקות בבחינת התפשטותו הגדולה של החסד, בעולמות מסוגים רבים ובדרגות רבות, עד אין קץ.

"כרוב גודלו" משבח דבר נוסף: את המספר האינסופי של האופנים שבהם החסד המתפשט מתחלק ומתרבה, בעולמות מסוגים שונים ובדרגות לאין-ספור.

כי התפשטות החסד דעשיי [דעשיה] הוא עד"מ מן הארץ לרקיע³⁰ ת"ק שנה ומרקיע לרקיע³¹ כו' זו היא התפשטות גדולה ויש התפשטות לענין השגה

שהרי התפשטות החסד שבעולם העשיה היא, למשל, "מן הארץ לרקיע ת"ק שנה", ומרקיע לרקיע וכו'; זוהי התפשטות גדולה. ויש גם התפשטות בתחום ההשגה,

גם בעולם העשיה, העולם התחתון ביותר, התפשטות החסד היא עצומה: הגמרא אומרת שהדרך מן הארץ לרקיע נמשכת חמש מאות שנה, וכך גם מרקיע אחד למשנהו. יש גם סוג אחר של התפשטות — התפשטות ההבנה.

כמו השגת משרבע"ה [משה רבינו עליו השלום] אדון הנביאים שהיתה התפשטות השגתו לאין קץ וכיוצא בזה יש מדרגות רבות מעולם ועד עולם מריש כל דרגין כו' ועיין בר"ח [בראשית חכמה] שער היראה פ"א:³²

כמו השגתו של משה רבנו עליו השלום, אדון הנביאים, שהשגתו התפשטה עד אין קץ. וכיוצא בזה יש דרגות רבות "מעולם ועד עולם", "מריש כל דרגין" וכו'. ועיין בראשית חכמה, שער היראה, פרק א'.

למשה, גדול הנביאים, הייתה השגה שאין לה גבול; וכך יש דרגות רבות לאין ספור "מעולם ועד עולם", עד לדרגה הגבוהה מכולן. אדמו"ר הזקן מפנה לראשית חכמה, המתאר את גדולת ה' במונחים דומים: המרחקים שבין העולמות ועומק ההשגה.

קטע 4 • 51-6

למעלה מכל השוואה

5 ב והנה השתלשלות זו היא באצילות וממנה ולמטה שהוא להיות חכמה שכל ומדות ומחשבה כו' שהמדות נשתלשלו מהשכל והמחשבה מהמדות כו'

2. והנה השתלשלות זו היא באצילות וממנה ולמטה, כלומר, שיש חכמה, שכל ומדות, ומחשבה וכו'; שהרי המדות השתלשלו מן השכל, והמחשבה מן המדות וכו'.

החלק השני נפתח כאן. ההשתלשלות פועלת באצילות ובכל מה שלמטה ממנה: חכמה מולידה את המדות, והן מולידות את המחשבה, כך שכל שלב נובע מן השלב שמעליו.

אבל במאציל עצמו ב"ה אין ערוך אליו ית' ולשון ערך הכתוב בתורה בערכין³³ שמעריכין כסף ערכו במספר שני

אבל לגבי המאציל עצמו, ברוך הוא, אין שום דבר כערך אליו ית'. המונח "ערך" מופיע בתורה בהלכות ערכין, שבהן מעריכים את כסף ערכו של אדם לפי מספר שנותיו.

אבל לגבי המאציל עצמו אין שום דבר שניתן להשוות אליו. כדי להגדיר מהו "ערך", מצביע אדמו"ר הזקן על דין ערכין שבתורה (ויקרא כז), שבו נקבע "ערכו" של אדם בכסף לפי גילו — מידה קבועה היוצרת יחס בין דבר אחד למשנהו.

וכן ערך במספר נקי כערך שנים אל ארבעה כך ערך ארבעה אל שמונה שהוא חציו וכיוצא בזה
וכן במספר, היחס נקרא "ערך": כשם שהיחס בין שתיים לארבע הוא כמו היחס בין ארבע לשמונה, שהוא מחצית,
וכן על זו הדרך.

במספרים, "ערך" הוא יחס: שתיים ביחס לארבע כמו ארבע ביחס לשמונה, ובכל מקרה הראשון הוא מחצית מן השני. דברים שיש ביניהם
יחס חולקים מידה משותפת.

וכן בכל סדר ההשתלשלות יש ערך מאחד אל חבירו שהרי נשתלשלו זה מזה מדות משכל ומחשבה
ממדות כו'

וכן בכל סדר ההשתלשלות יש יחס של ערך בין מדרגה אחת לחברתה, שהרי הן השתלשלו זו מזו: המדות מן השכל,
והמחשבה מן המדות וכו'.

כל מדרגה בסדר ההשתלשלות עומדת ביחס כזה למדרגה הבאה, משום שכל אחת נמשכה מן המדרגה שמעליה: המדות מן השכל והמחשבה
מן המדות.

וכן גשמיות לגבי רוחניות יש ערך³⁴ שהרי הרוחניות מתלבשת בגשמיות כח השכל במוח וכח הראיה
בעין כו'

וכן גם לגשמיות יש יחס של ערך כלפי הרוחניות, שהרי הרוחניות מתלבשת בגשמיות: כוח השכל במוח וכוח
הראיה בעין וכו'.

גם בין הגשמי לרוחני יש השוואה במובן זה, שכן הרוחני מתלבש בגשמי: כוח השכל פועל באמצעות המוח, וכוח הראיה באמצעות העין.

והרי יש ביניהם איזה קישור וחיבור ע"י אידים כמבואר בחכמת הניתוח שבתלת חללי גלגלתא תלת
מוחי^{35,36} אם יש איזה חסרון באיזה מוח גשמי כמו מוח הזכרון יהי' [יהיה] שכחן כו'.

ואכן יש ביניהם קשר וחיבור מסוים באמצעות אידים, כמבואר בחכמת הניתוח: בשלושת חללי הגולגולת נמצאים
שלושה מוחין, ואם יש חסרון כלשהו באחד המוחין הגשמיים, כגון מוח הזכרון, האדם יהיה שכחן וכו'.

השניים קשורים זה לזה אפילו מבחינה גופנית, באמצעות "אידים", כפי שהוסבר בחכמת הניתוח: בגולגולת יש שלושה חללים ובהם שלושה
מוחי, ופגיעה באחד המוחין הגשמיים, כגון מוח הזכרון, גורמת לאדם להיות שכחן. הערת קה"ת מפנה לזהר בעניין הביטוי "בשלושה
חללי הגולגולת שלושה מוחין".

6 וכן השכל מתלבש אפי' [אפילו] במעשה גשמיות כמו מעשה הכתב שכותבין על הספר בדיו דברי שכל
עמוק

כך גם השכל מתלבש אפילו בפעולה גשמית, כגון פעולת הכתיבה, כאשר כותבים בספר בדיו מילים של שכל עמוק.

רשימת הדברים המקבילים מגיעה עד למדרגה הנמוכה ביותר: השכל יכול להתלבש אפילו בפעולה גשמית, כמו כתיבת רעיונות עמוקים
בדיו על ספר. גם הדיו שעל הנייר נושא את המחשבה.

אבל במאציל עליון ב"ה לא שייך כל בחי' אלו שאינו בבחי' השתלשלות ולא בבחי' התלבשות כלל
אבל לגבי המאציל העליון, ברוך הוא, אין שייכות לכל הבחינות האלה, שכן הוא אינו בגדר השתלשלות, ואף אינו מתלבש כלל.

כל זה אינו שייך למאציל העליון. הוא אינו חוליה בשרשרת ההשתלשלות, ואף אינו מתלבש בדבר כלשהו, כפי שהנשמה מתלבשת בגוף.

אלא נק' סוכ"ע שמעלה ומטה שוין אצלו שאינו נתפס ומלוכש בגדר עלמין כלל כי אני ה' לא שנית³⁷
כתיב ואתה הוא קודם³⁸ שנברא כו'

אלא הוא נקרא סוכב כל עלמין, משום שלמעלה ולמטה שווים לפניו, שכן הוא אינו נתפס ואינו מתלבש בגדרי העולמות כלל. על כך נאמר: "אני הוי' לא שנית", וכן: "ואתה הוא קודם שנברא העולם" וכו'.

הוא נקרא סוכב כל עלמין, כלומר, "מקיף את כל העולמות"; למעלה ולמטה הם אותו הדבר מבחינתו, משום ששום עולם אינו מכיל אותו או מגביל אותו. שני מקורות מבטאים זאת: "אני הוי' לא שנית" (מלאכי ג, ו), ובתפילת שחרית: "אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם".

ואם היה איזה תפיסא והתלבשות ממהו"ע [ממהותו ועצמותו] ית' בהעולמות היה שינוי ח"ו [חס ושלום] שהרי קודם שנברא לא היתה תפיסא והתלבשות ואחר שיכלו ימות עולם ג"כ לא יהיה כו'

אילו הייתה איזו תפיסה והתלבשות של מהותו ועצמותו יתברך בעולמות, היה בכך שינוי, חס ושלום; שהרי קודם שנברא העולם לא הייתה בו תפיסה והתלבשות, וגם לאחר שיכלו ימי העולם לא יהיו וכו'.

אילו הייתה מהותו ממש נתפסת ומתלבשת בעולמות, בריאתם הייתה מחוללת בו שינוי, חס ושלום, שכן לפני הבריאה לא הייתה התלבשות כזאת, וגם לאחר שימי העולם יסתיימו לא תהיה.

אלא שגם עתה אינו בהתלבשות אלא שהחיות הנמשך בתוך עלמין להחיותם הוא בבחי' שם בלבד ממדת מלכותו ית' כמשל המלך שאע"פ [שאף על פי]

אלא שגם כעת הוא אינו מתלבש; החיות הנמשכת לתוך העולמות כדי להחיותם היא בבחינת שם בלבד, ממידת מלכותו יתברך. הדבר דומה למלך: אף על פי

לכן גם עכשיו הוא אינו מתלבש בעולמות. מה שמחיה אותם הוא רק "שמו", הארה ממידת מלכותו, כפי שיוסבר במשל המלך.

שהוא מרחוק שמו נק' על מקומות ממשלתו שהם תחת רשותו ושמו נק' עליהם שהם שלו
שהוא נמצא הרחק מהם, שמו נקרא על המקומות הנתונים לשלטונו, הכפופים לרשותו; שמו נקרא עליהם, כלומר, הם שלו.

מלך עשוי להתגורר הרחק, ובכל זאת שמו נקרא על הארצות שבהן הוא שולט: הן ידועות כארצות שלו, אף שאינו נמצא בהן. כך העולמות נושאים את שם ה' והם שלו, בעוד שעצמותו נשארת מעבר להם.

וזהו חד ולא בחושבן³⁹ כלומר שאינו בבחי' ערך כי אינו בגדר ההשתלשלות כלל וכשישים האדם אל לבו בחי' אחד זה⁴⁰ בק"ש [בקריאת שמע]⁴¹

וזהו "חד ולא בחושבן" — כלומר, הוא אינו בגדר יחס, שכן אינו בגדר השתלשלות כלל. וכאשר האדם ישים אל לבו את בחינת "אחד" זו בקריאת שמע,

זהו פירוש "חד ולא בחושבן": אין להי יחס של מידה או השוואה לשום דבר, שכן הוא נמצא לחלוטין מחוץ לשרשרת ההשתלשלות. המילים הבאות מתארות מה מתרחש כשהאדם שם אל לבו את המשמעות הזאת של "אחד" בעת קריאת שמע.

אזי יהיה ואהבת בכל לבבך⁴² בבחי' יחידה שבנפש שהוא כל לבבך שבנפש יש נרנח"י [נפש רוח נשמה חיה יחידה]⁴³ והוא עדי"מ כמו שרואים שכחות הנפש מתפשטות מדרגות רבות ומתפעלות מהתפשטות שלה אזי תהיה "ואהבת בכל לבבך" בבחינת יחידה שבנפש, שהיא "כל לבבך". שהרי בנפש יש נרנח"י — נפש, רוח, נשמה, חיה ויחידה. ולשם משל, אנו רואים שכחות הנפש מתפשטים במדרגות רבות ומתעוררים מכוח התפשטותה;

התוצאה היא "ואהבת בכל לבבך" מכוחה של היחידה, הפנימית מבין חמש מדרגות הנפש: נפש, רוח, נשמה, חיה ויחידה. כדי להסביר זאת, אדמו"ר הזקן מציין שכחות הנפש מתפשטים למדרגות רבות, והנפש מתעוררת בהתאם למידה שבה היא מתפשטת בתוך דבר מסוים.

אבל אין ההתפעלות שוה שהרי כשמספרים לפני האדם סיפורי מעשיות ממלחמות מתפעלת הנפש קצת שיש לה נחת מן הסיפורים ההם אבל לא מתכליתם שאינו נוגע לה אם המעשה כך או כך אבל ההתפעלות אינה שווה בכל דבר. כאשר מספרים לאדם סיפורים על אירועים ומלחמות, הנפש מתעוררת מעט: היא נהנית מן הסיפורים, אך לא מתוצאותיהם, משום שלא משנה לה אם הדברים התרחשו כך או אחרת.

הנפש אינה מתעוררת באותה מידה מכל דבר. כשאדם שומע סיפורי מלחמות, הוא מתעורר מעט ונהנה מהסיפור, אך לא אכפת לו כיצד הסתיימו הקרבות, שכן התוצאה אינה נוגעת לו.

אבל בדבר הנוגע לה מתפעלת יותר מדבר והיפוכו ויש בדבר הנוגע לאדם מדרגות רבות עד שיש דבר שנוגע עד מיצוי הנפש ממש בתכלית נקודת הלב שאליו הוא נושא את נפשו⁴⁴ ממש

אבל כאשר מדובר בעניין שנוגע לה, היא מתעוררת יותר, בין אם הדברים מתפתחים לכיוון אחד ובין אם להפך. בעניינים הנוגעים לאדם יש דרגות רבות, עד שיש עניין שנוגע בו עד כדי מיצוי הנפש ממש, בנקודה הפנימית ביותר שכלב, שעליה הוא ממש מוסר את נפשו.

עניין שמשפיע עליו מעורר אותו הרבה יותר, כי חשוב לו כיצד הדברים יתפתחו. לעניינים כאלה יש דרגות רבות, עד לעניין שנוגע בעומק הנפש ממש, בנקודה הפנימית ביותר שכלב, שעליה הוא מוכן למסור את חייו.

וזהו בחי' יחידה⁴⁵ שבנפש השכלית והחיונית וכן בנפש האלקית מקור נשמות ישראל היא כנ"י [כנסת ישראל] נק' בשם לבי נקודת הלב בחי' יחידה שמקבלת בחי' אחד שהוא בחי' הרצון שלמעלה מן הטעם ודעת

וזהו בחינת יחידה שבנפש השכלית והחיונית. כך גם בנפש האלקית: מקור נשמות ישראל הוא כנסת ישראל, הנקראת בשם "לבי" — נקודת הלב, בחינת יחידה, המקבלת את בחינת "אחד", שהיא בחינת הרצון שלמעלה מטעם ודעת.

אותה נקודה פנימית היא היחידה של הנפש השכלית והחיונית. בנפש האלקית מקבילה לה כנסת ישראל, מקור כל נשמות ישראל, הנקראת "לבי": נקודת הלב, בחינת יחידה, המקבלת את בחינת "אחד" — הרצון שלמעלה מטעם ודעת.

והיינו לפי שיתבונן איך שהוא ית' אחד חד ולא בחושבן וההשתלשלות היא ירידה גדולה ועצומה מאור פניו ית' בכח' שם בלבד יהללו את שם⁴⁶ הוי"י⁴⁷

כלומר, מפני שיתבונן כיצד הוא ית' אחד, "חד ולא בחושבן", וכיצד ההשתלשלות היא ירידה גדולה ועצומה מאור פניו ית', לבחינת שם בלבד: "יהללו את שם הוי",

הדרך להגיע לכך היא באמצעות התבוננות: כיצד ה' אחד, "לא בחושבן", וכיצד כל ההשתלשלות היא ירידה עצומה מאור פניו, עד לבחינת "שם" בלבד. לכן נאמר בתהלים קמח, יג: "יהללו את שם הוי"י" — את השם, ולא את עצמותו.

כי נשגב שמו לבדו רק הודו כו' וכמה מיני ריבוי רבבות מדרגות צמצומים רבים ועצומים לאין קץ עד שנתהווה הויות העוה"ז הגשמי יהי אור גשמי⁴⁸

כי נשגב שמו לבדו; רק "הודו" וגו'. ויש ריבואות רבים כל כך של סוגים ודרגות, צמצומים רבים ועצומים לאין קץ, עד שנתהוו הויות העולם הגשמי: "יהי אור" גשמי.

הפסוק ממשיך: "כי נשגב שמו לבדו"; רק "הודו על ארץ ושמים", ולכן רק הארה מגיעה לעולם. בין הארה זו לבין אור פניו יש אינספור דרגות וצמצומים עצומים, עד שנתהוו הדברים הגשמיים, ועד לאור הגשמי של "יהי אור".

ועל קוטב זה הולך וסובב כל דבר בע"ח [בעץ חיים] מראשיתו ועד סופו שתחלת דבריו ביאור צמצום א"ס וסוף דבריו בדף האחרון בריאת שמים וארץ ומתחלת הצמצום עד שנעשה שמים וארץ הוא כל ההשתלשלות שבע"ח [שבעץ חיים].

סביב ציר זה סובב ומקיף כל מה שנאמר בעץ חיים, מראשיתו ועד סופו: תחילת דבריו היא ביאור צמצום אין סוף, וסופם, בדף האחרון, הוא בריאת שמים וארץ. מן הצמצום ועד שנעשו שמים וארץ נכללת כל ההשתלשלות שבעץ חיים.

זהו, אומר אדמו"ר הזקן, הציר שסביבו נע עץ חיים של הארז"ל מתחילתו ועד סופו: הוא פותח בצמצום אור אין סוף, ובדף האחרון מתוארת בו בריאת שמים וארץ. כל מה שביניהם הוא ההשתלשלות.

קטע 5 • 71

מדוע האריכו חכמים בתפילה

7 ועדיין תקנו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] סדר פסוד"י [פסוקי דזמרה] וברכת יוצר להאריך באחד שכל המאריך באחד⁴⁹ מאריכין לו ימיו היא מדת האהבה⁵⁰

בדומה לכך תיקנו חז"ל את סדר פסוקי דזמרה ואת ברכת יוצר, כדי להאריך ב"אחד", שהרי "כל המאריך ב'אחד' מאריכין לו ימיו": [י"מיו"] היא מידת האהבה,

חז"ל סידרו את תפילות הבוקר בדרך זו: פסוקי דזמרה וברכת יוצר באים לפני קריאת שמע, כדי שאפשר יהיה להאריך ב"אחד". הגמרא אומרת שמי שמאריך באמירת המילה "אחד" מאריכים את ימיו, וכאן "ימים" הם ביטוי לאהבה.

שנק' יום כמ"ש יומם יצוה⁵¹ ה' חסדו שע"י שמאריך להתבונן באחד תגדל ותתרבה מדת האהבה אליו ית' ובפסוד"י [ובפסוקי דזמרה] מבואר איך שיהללו את שם⁵² ה' כו'

הנקראת "יום", כפי שנאמר: "ביום יצוה ה' חסדו". כשמתבוננים באריכות ב"אחד", מידת האהבה אליו ית' גדלה ומתרבה. ובפסוקי דזמרה מוסבר כיצד "יהללו את שם הוי"ו וכו',

האהבה נקראת "יום", ככתוב: "ביום יצוה ה' חסדו" (תהילים מב, ט), פסוק הקושר בין חסד, מידת האהבה, לבין יום. ההתבוננות ב"אחד" מגבירה את האהבה לה', ופסוקי דזמרה מספקים לכך את התוכן, כשהם מתארים כיצד כל הבריאה "תהלל את שם הוי"ו".

והללוהו בגבורותיו⁵³ הללוהו כרוב גודלו שכרוב גודלו הוא רבוי התחלקות מדת הגדולה בכמה מיני מדרגות בכל עולם ועולם

ו"הללוהו בגבורותיו, הללוהו כרוב גודלו". שכן "רוב גודלו" הוא ריבוי ההתחלקות של מידת הגדולה לסוגים רבים של מדרגות בכל עולם ועולם,

בתהילים ק"ג נאמר: "הללוהו בגבורותיו, הללוהו כרוב גודלו". כפי שהוסבר קודם במאמר, "רוב גודלו" הוא התחלקות חסדו לאינספור מדרגות בכל עולם.

נמשך ע"י גבורותיו הן הן הצמצומים רבים והעצומים ועי"י ישוב לאהבת ה' אור א"ס ב"ה להבטל ולהכלל אליו ית'

הנמשכת באמצעות "גבורותיו", שהן הצמצומים הרבים והעצומים. ועל ידי כך הוא ישוב לאהבת ה', אור אין סוף ב"ה, להתבטל ולהיכלל בו ית',

ריבוי זה נוצר באמצעות "גבורותיו", שהאדמו"ר הזקן מפרש כצמצומים הרבים והעצומים. כשרואים כמה צמצומים מפרידים בין ה' לבין העולם, מתעוררת באדם אהבה לה', לאור אין סוף עצמו, והוא משתוקק להתבטל ולהיכלל בו.

כי תקטן מאד בעיניו אהבת עוה"ז וכחותיו הגשמיות שהם ירדו ונשתלשלו מעולם ועד עולם בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בכמה מיני צמצומים רבים ושונים:

כי אהבת העולם הזה וכחותיו הגשמיים תיראה קטנה מאוד בעיניו, שכן הם ירדו והשתלשלו מעולם לעולם, בהסתר המדרגות, ממדרגה למדרגה, באמצעות סוגים רבים ושונים של צמצומים.

כשהוא רואה שהעולם הזה וכחותיו הגשמיים הם רק תוצאה סופית של צמצומים והסתרות רבים כל כך, אהבתו אליהם נעשית קטנה מאוד בעיניו, ואהבתו פונה אל ה' עצמו.

קטע 6 • 81

אלקינו, תורה ומצוות

8 ג ואמת שהתנאים ואמוראים לא היו מאריכין כ"כ [כל כך] בתפלה ובפרט בפסוד"ז [בפסוקי דזמרה] (ועמ"ש

מזה בד"ה ויעש משה נחש נחושת)^{54, 55} רק היינו לפי שהיו גבוהים מאד במעלה

3. אמנם נכון שהתנאים והאמוראים לא האריכו כל כך בתפילה, ובייחוד בפסוקי דזמרה (ראו גם מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ויעש משה נחש נחושת"). אלא שזה היה משום שהיו במדרגה גבוהה מאוד,

סעיף ג פותח בקושיה: התנאים והאמוראים, חכמי המשנה והתלמוד, לא האריכו בתפילה, ובייחוד לא בפסוקי דזמרה. התשובה היא שמדרגתם הייתה גבוהה מאוד; המאמר על נחש הנחושת דן בכך בהרחבה.

כמאמר רשב"י [רבי שמעון בר יוחאי]⁵⁶ בחד קטירא אתקטירנא^{57, 58} כו' שהיה נתפס אחד אמת בלבכם בהתבוננות מועטת בפעם אחת והיתה יתד תקועה בלבכם כל תמוט עולם ועד⁵⁹

כמאמר רבי שמעון בר יוחאי: "בחד קטירא אתקטירנא" וכו' — ה"אחד" האמיתי נתפס בלבם באמצעות התבוננות קצרה, בפעם אחת, והוא נעשה כיתד התקועה בלבם ואינה זזה לעולם ועד.

מדרגתם מתבטאת בדברי רבי שמעון בר יוחאי: "בחד קטירא אתקטירנא" [בקשר אחד נקשרתי אליו]. התבוננות קצרה, בפעם אחת, הספיקה להם כדי לתפוס בלבם את ה"אחד" האמיתי, והוא נותר קבוע בלב כיתד שאינה זזה לעולם.

(ע' [עייין] זח"ג [זוהר חלק ג] קכ"ח א' מענין יתד במקום נאמן^{60, 61} וברכות תצוה ר"פ ל"ז וכתוב אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח) (בישעיה ל"ג) והוא בחי' תרין ריעין דלא

(ראו זוהר חלק ג, קכ"ח ע"א, בענין "יתד במקום נאמן", ומדרש רבה, תצוה, תחילת פרק ל"ז; וכן נאמר: "אוהל בל יצען, בל יסע יתדותיו לנצח" (ישעיהו ל"ג)). וזו בחינת "תרין ריעין דלא

הסוגריים מביאים מקורות לדימוי של יתד התקועה היטב: הזוהר והמדרש על "יתד במקום נאמן" (ישעיהו כ"ב, כ"ג), וכן ישעיהו ל"ג, כ': "אוהל בל יצען, בל יסע יתדותיו לנצח". קשר כזה נקרא "תרין ריעין דלא מתפרשין" — שני רעים שאינם נפרדים לעולם — ביטוי מן הזוהר המתאר איחוד שאינו נפסק.

מתפרשין^{62, 63} ועמ"ש סדי"ה שובה ישראל עד^{64, 65} ועמ"ש מזה בד"ה תחת אשר לא עבדת^{66, 67} משא"כ אנחנו מגושמים ורחוקים מרוחניות שצריך להאריך עד שיתפס בשכלנו ולכנו ענין הרוחניות ואיך מתפרשין". וראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "שובה ישראל עד", וכן מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "תחת אשר לא עבדת". ואילו אנחנו מגושמים ורחוקים מרוחניות, ולכן צריך להאריך עד שנבין בשכלנו ובלכנו את ענין הרוחניות, ואיך

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים נוספים העוסקים בקביעות הזאת. לעומת זאת, אנחנו מגושמים ורחוקים מרוחניות, ולכן עלינו להתעכב ולהאריך עד שהשכל והלב יוכלו לתפוס מהי רוחניות.

שהגשמיות היא ירידה גדולה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁶⁸ וכמשל התינוק שצריך להסביר לו ההלכה באריכות הדברים ובמשלים ומליצות שונות לקרב אל שכל הקטן לפי קטנו וריחוקו משכל הגמרא ומידיעת עניני טיב העולם במה שההלכה עסוקה.

הגשמיות היא ירידה גדולה, "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא" — מגג גבוה לבור עמוק. הדבר דומה לילד, שצריך להסביר לו את ההלכה באריכות, באמצעות משלים ולשונות שונות, כדי לקרב אותה לשכלו הקטן, בהתאם למיעוט הבנתו ולריחוקו מסברות הגמרא ומידיעת טיבם של עניני העולם שבהם עוסקת ההלכה.

עלינו להבין גם עד כמה הגשמיות היא ירידה — "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא", מגג גבוה לבור עמוק (חגיגה ה ע"ב). הדבר דומה לילד, שיש להסביר לו הלכה באריכות, בדוגמאות ובניסוחים שונים, מפני שהוא רחוק מסברות התלמוד ומידיעת עניני העולם שבהם עוסקת ההלכה.

לכך תקנו לנו פסוד"י [פסוקי דזמרה] ושתים לפניה כו' שעיי"ז מקיים ואהבת את⁶⁹ ה' אלקיך להיות הוי' אלקיך ממש שורה ומתגלה כך והיינו ע"י התבוננות שמע ישראל⁷⁰ הוי' אלקינו הוי' היה והיה ויהיה.

לכן תיקנו לנו את פסוקי דזמרה ואת שתי הברכות שלפניהם וכו', כדי שעל ידי כך יקיים אדם "ואהבת את ה' אלקיך" — שהוי' יהיה ממש אלקיך, וישרה ויתגלה כך. הדבר נעשה באמצעות התבוננות ב"שמע ישראל הוי' אלקינו": הוי' — היה, הוה ויהיה.

זו הסיבה שחכמים תיקנו את פסוקי דזמרה ואת שתי הברכות שלפני קריאת שמע: באמצעותן אדם מקיים "ואהבת את ה' אלקיך", כך שהוי' נעשה ממש "אלקיך", שורה ומתגלה בתוכו. הדבר נעשה על ידי התבוננות במילות קריאת שמע, הפותחות בשם הוי', שפירושו: היה, הוה ויהיה — ה' שלמעלה מן הזמן.

אלקינו אלוה שלנו שאנחנו בטלים אליו בביטול ויחוד אמיתי כמ"ש בנים אתם לה' אלקיכם⁷¹ ברא כרעא דאבוה⁷² כמכו

"אלקינו" — אלוהה שלנו, משום שאנו בטלים אליו בביטול ובייחוד אמיתיים, כמו שנאמר: "בנים אתם לה' אלקיכם"; "ברא כרעא דאבוה" — הבן הוא רגלו של אביו, כמו

"אלקינו" פירושו אלוהה שלנו, משום שאנו בטלים אליו בייחוד אמיתי, כפי שנאמר: "בנים אתם לה' אלקיכם" (דברים י"ד, א'). בלשון התלמוד, בן הוא "ברא כרעא דאבוה" — רגלו של אביו, המשך שלו.

הרגל שבטל לגבי הראש ואפילו אם הראש רוצה להכאיב את הרגל ולהדאיבו לתשובה או לרפואה כגון אם הזיק את הרגל בקרירות שהרפואה היא לשפשפו בשלג

הרגל, הבטלה לראש. ואף אם הראש רוצה להכאיב לרגל ולגרום לה כאב, לשם תשובה או לשם רפואה — למשל, אם פגע ברגל הקור, והרפואה היא לשפשף אותה בשלג,

הרגל היא דוגמה לביטול כזה: היא נכנעת לראש גם כשהוא מחליט להכאיב לה לטובתה. למשל, כוויית קור טופלה בשפשוף הרגל בשלג.

ואם נכוה הרפואה היא לחממו ביותר במרחץ שהרפואה היא כואבת ביותר בשעת מעשה מאד ואין הרגל מרגיש את הרפואה כ"א הראש ואעפ"כ [ואף על פי כן] אין הרגל מונע מפני ביטולו

ואם כף הרגל נכוותה, התרופה היא לחמם אותה מאד בבית מרחץ, כך שהטיפול מכאיב מאוד בזמן שהוא נעשה. כף הרגל אינה מרגישה את הריפוי, אלא רק הראש מרגיש אותו; ואף על פי כן, כף הרגל אינה מתנגדת, משום שהיא בטלה לראש.

כף רגל שנכוותה טופלה בחום רב בבית מרחץ, טיפול שכואב מאוד בזמן שהוא נעשה. כף הרגל מרגישה רק את הכאב ולא את הריפוי, שרק הראש מבין; ואף על פי כן היא אינה מתנגדת, משום שהיא בטלה לראש.

להראש באחדות וע"ז יפול שם אלקינו אלוה שלנו שבאדם אחד יכול לומר על כל האברים שהם שלו דהיינו שהראש הוא של הרגל או שהרגל הוא של הראש.

לראש באחדות. על כך מתאים השם "אלקינו" — אלקים שלנו: באדם אחד אפשר לומר שכל האיברים הם שלו, כלומר, שהראש שייך לכף הרגל או שכף הרגל שייכת לראש.

באחדות כזאת אפשר לומר "שלנו": בתוך אדם אחד כל איבר שייך לו, ולכן אפשר לומר שהראש שייך לכף הרגל וכף הרגל לראש. זהו המובן שבו ה' הוא "אלקינו".

משא"כ על אחד אחר נפרד אינו יכול לומר שהוא שלו ממש כך נקי בכל התורה כולה אני ה' אלקיכם אלוה שלכם ממש⁷³

אבל אין הדבר כך באדם אחר ונפרד: אי אפשר לומר שהוא באמת שלו. כך גם נאמר בכל התורה כולה: "אני הוי' אלקיכם" — אלקים שהוא באמת שלכם,

אי אפשר לומר זאת על אדם נפרד, שגופו אינו שייך לאדם אחר. כאשר התורה אומרת בכל מקום "אני הוי' אלקיכם", הכוונה היא שה' הוא באמת אלקיכם, כשם שהראש שייך לכף הרגל שלו.

כי חלק⁷⁴ ה' ממש עמו אלא שירדה ונשתלשלה בהשתלשלות המדרגות מאיגרא רמה כו' ולפיכך ואהבת את הוי' שיהיה אלקיך ממש ואל יאמר האדם שהוא רחוק מזה

כי "חלק הוי'" הוא באמת "עמו"; אלא [שהנשמה] ירדה והשתלשלה בסדר השתלשלות המדרגות, "מאיגרא רמה" וכו'. לכן נאמר "ואהבת את הוי'" — שיהיה אלקיך באמת. ואל יאמר אדם שהוא רחוק מכך,

הסיבה היא שנשמת ישראל היא "חלק הוי'" (דברים לב, ט), חלק ממנו ממש, אלא שהיא ירדה דרך המדרגות המשתלשלות "מאיגרא רמה" לבירא עמיקתא". לכן "ואהבת את הוי'" פירושו שהוא יהיה אלקיך באמת, ואיש לא יחשוב שהדבר אינו בהישג ידו.

כי ע"ז מסיים בסוף ק"ש [קריאת שמע] אשר הוצאתי אתכם⁷⁵ מארץ מצרים⁷⁶ שהיתה ערות הארץ⁷⁷ ונדבקנו בנו"ן שערי טומאה⁷⁸ והקב"ה הוציאנו משם ובחמשים יום קבלו את התורה

שהרי על כך מסיימים בסוף קריאת שמע: "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", שהייתה "ערות הארץ", והיינו דבוקים בחמישים שערי טומאה; והקדוש ברוך הוא הוציא אותנו משם, ולאחר חמישים יום קיבלו את התורה.

קריאת שמע עצמה משיבה על הטענה הזאת במילות הסיום שלה: "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" (במדבר טו, מא). מצרים הייתה "ערות הארץ" (בראשית מב, ט), והעם שקע בחמישים שערי טומאה; ואף על פי כן ה' הוציא אותו משם, ובתוך חמישים יום קיבלו את התורה.

ונתעלו בעילוי רב מאד עד שהיה להיות לכם לאלקים גילוי השכינה במ"ת [במתן תורה] לפיכך גם עכשיו אני ה' אלקיכם ותכלית הירידה היא להיות המשכות אלקות בתורה ומצות.

והם התרוממו למעלה גדולה מאוד, עד שהתקיים "להיות לכם לאלקים" — גילוי השכינה במתן תורה. לכן גם עכשיו נכון לומר "אני הוי' אלקיכם". ותכלית הירידה היא להמשיך אלקות בתורה ובמצוות.

הם התרוממו כל כך, עד שהמשך הפסוק, "להיות לכם לאלקים", התקיים בגילוי השכינה הגלוי בסיני. לכן גם עכשיו מתקיים "אני הוי' אלקיכם", ותכלית ירידת הנשמה היא להמשיך אלקות באמצעות התורה והמצוות.

מצות הם רמ"ח⁷⁹ אברין דמלכא⁸⁰ כמו אברים שבהם מלובש כחות הנפש בעין כח הראיה כו' המצוות הן "רמ"ח איברין דמלכא", כמו איברי הגוף שבהם מלובשים כוחות הנפש: בעין, למשל, מלובש כוח הראייה וכו'.

המצוות נקראות "רמ"ח איברין דמלכא", על שם רמ"ח מצוות עשה. כשם שכוחות הנפש מלובשים באיברי הגוף — כוח הראייה בעין — כך האור האלוני מלובש במצוות.

וע"י שמושך העין מושך כח הראיה שבנפש שנתלכשה שם כך המצות הן המשכות אור א"ס ברוך הוא המלובש בהם שע"י הטלית ממשיך כך כו'

וכאשר מזיזים את העין, נמשך עמה כוח הראייה שבנפש המלובש בה. כך גם המצוות הן המשכות של אור אין סוף ברוך הוא המלובש בהן, ועל ידי הטלית ממשיכים אור זה וכו'.

כאשר מזיזים את העין, כוח הראייה המלובש בה נע איתה. כך גם באמצעות המצוות, שאור אין סוף מלובש בהן, האדם ממשיך את האור הזה, למשל באמצעות הטלית.

אך ההמשכה הוא על ידי ואהבת כי רוח אייתי רוח⁸¹ כו' אם ישים אליו לבו⁸² כו'

אך ההמשכה נעשית באמצעות "ואהבת", שהרי "רוח מביאה רוח" וכו': "אם ישים אליו לבו" וכו'.

מה שממשיך בפועל את האור הוא "ואהבת". הוזהר מלמד ש"רוח מביאה רוח", ומביא את הפסוק "אם ישים אליו לבו" (איוב לד, יד): כאשר האדם מעורר אהבה לה', רוחו של ה' נמשכת אליו.

(כמ"ש בד"ה לכן אמור⁸³ לבניי [לבני ישראל] ובד"ה מנורת זהב⁸⁴ בענין כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות)⁸⁵

(כמבואר במאמר המתחיל "לכן אמור לבני ישראל" ובמאמר המתחיל "מנורת זהב", בעניין "כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו עול מצוות").

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים העוסקים בדברי המשנה, שקריאת שמע קודמת ל"והיה אם שמוע", כדי שיקבל עליו תחילה עול מלכות שמים ואחר כך עול מצוות (ברכות ב, ב). קבלת עול מלכות שמים והאהבה שבקריאת שמע קודמות; לאחר מכן המצוות ממשיכות את האור.

ודרך כלל המצוות הם בחיי אהבה וחסד ה' חסדים ה"פ אור⁸⁶ ה"פ מים⁸⁷ שנאמרו ר"פ בראשית

ובכללות, המצוות הן בחינת אהבה וחסד: חמשת החסדים, חמש הפעמים שבהן נאמר "אור" וחמש הפעמים שבהן נאמר "מים" בתחילת ספר בראשית.

בכללות, המצוות מבטאות אהבה וחסד: הן מקבילות לחמשת החסדים, הנרמזים בחמש הפעמים שבהן מופיעה המילה "אור" ובחמש הפעמים שבהן מופיעה המילה "מים" בתחילת ספר בראשית.

(כי מים היינו בחיי מעשה המצוות שהם ה' חסדים כמיא דאשקי לאילנא^{88,89} מים יורדים מגבוה לנמוך וכמ"ש בד"ה והיה מספר בני ישראל⁹⁰ אך פנימיותם הוא ה"פ אור היינו בחיי אהבה שהוא פנימיות של החסד).

(שכן "מים" הם בחינת קיום המצוות בפועל, שהן חמשת החסדים, "כמים המשקים את האילן": המים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, וכמבואר במאמר המתחיל "והיה מספר בני ישראל". אך פנימיותן היא חמש הפעמים "אור", כלומר בחינת האהבה, שהיא פנימיות החסד.)

מים, היורדים ממקום גבוה למקום נמוך, מסמלים את קיום המצוות בפועל, שעל ידו חסדו של ה' יורד "כמים המשקים את האילן", כלשון תיקוני הוזהר. פנימיותן היא חמש הפעמים "אור" — האהבה, שהיא פנימיות החסד.

והיו הדברים האלה⁹¹ אשר אנכי כו' זו תשכ"כ [תורה שבכתב] מקרא מלשון והיה לך למקרא העדה⁹² שנאמר גבי חצוצרות שהוא לשון קריאה ואסיפה כך כל התורה שמותיו של הקב"ה⁹³ וע"י זה קורא וממשיך אור א"ס מלמעלה למטה.

"והיו הדברים האלה אשר אנכי [מצווה אותך] וכו' — זו התורה שבכתב, הנקראת "מקרא", מלשון "והיה לכם למקרא העדה", שנאמר על החצוצרות, ומשמעותו קריאה ואסיפה. כך גם התורה כולה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא, ובאמצעותה קוראים וממשיכים את אור אין סוף מלמעלה למטה.

כעת מפרש אדמו"ר הזקן את המשך הפרשה הראשונה של קריאת שמע. "והיו הדברים האלה" מתייחס לתורה שבכתב, הנקראת "מקרא" — מילה שמשמעותה הזמנה, כמו בחצוצרות הכסף ששימשו "למקרא העדה" (במדבר י, ב). מכיון שהתורה כולה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא, כפי שמלמדים הזוהר והרמב"ן, קריאתה קוראת לאור אין סוף וממשיכה אותו מלמעלה.

ושנתתם לבניך⁹⁴ זו תשבע"פ [תורה שבעל פה] שהוא ממטה למעלה שעיקרה היא ההשגה ואינו חילוק בין לשון המשנה או לשון התוספתא וירושלמי ולשון הב"י [הבית יוסף] הכל נקי תשבע"פ [תורה שבעל פה]⁹⁵ וע"י ההשגה הוא המעלה מלמטה למעלה כו'

"ושנתתם לבניך" — זו התורה שבעל פה, שעניינה מלמטה למעלה, שכן עיקרה היא ההשגה. ואין הבדל בין לשון המשנה, לשון התוספתא והירושלמי, ולשונו של הבית יוסף — הכול נקרא תורה שבעל פה. באמצעות ההשגה נעשית העלייה מלמטה למעלה וכו'.

"ושנתתם לבניך" מתייחס לתורה שבעל פה, הפועלת מלמטה למעלה, שכן עיקרה הוא הבנה. כל חלקיה — המשנה, התוספתא, התלמוד הירושלמי ואפילו הבית יוסף — נחשבים לתורה שבעל פה; באמצעות הבנתה האדם עולה מלמטה למעלה.

(וזהו ושמתי כדכד שמשותיך⁹⁶ ב"פ [ב' פעמים] כד הא' ותמלא כדה⁹⁷ כ"ד ספרין דאורייתא מלמעלה למטה ופירושן בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] הוא בחי' מלמטה למעלה וכמ"ש במ"א)

(וזהו "ושמתי כדכד שמשותיך": פעמיים "כד". ה"כד" הראשון, "ותמלא כדה", הוא עשרים וארבעה ספרי התורה, מלמעלה למטה; ופירושם בתורה שבעל פה הוא בחינה של מלמטה למעלה, וכמבואר במקום אחר.)

את הפסוק "ושמתי כדכד שמשותיך" (ישעיהו נד, יב) דורשים כ"כד" פעמיים. ה"כד" הראשון, כד כמו בפסוק "ותמלא כדה" (בראשית כד, טז), עולה בגימטריה עשרים וארבע — כנגד ספרי המקרא, הבאים מלמעלה למטה; וה"כד" השני הוא פירושם בתורה שבעל פה, הפועל מלמטה למעלה.

וקשרתם⁹⁸ זו מעשה המצות⁹⁹ כי הוקשה כל התורה לתפילין¹⁰⁰ כשם שתפילין הוא ענין המשכת יחודו ית' שיתגלה בגשמיות

"וקשרתם" — זו עשיית המצוות, שכן כל התורה הוקשה לתפילין. כשם שהתפילין עניינם המשכת אחדותו ית', כדי שתתגלה בגשמיות,

"וקשרתם" מתייחס לעשיית המצוות, שכן הגמרא משווה את התורה כולה לתפילין (קידושין לה ע"א). התפילין ממשיכות את אחדותו של ה', כדי שתתגלה בדברים גשמיים.

כמו שכותבין הפרשה של אחד בקלף ובדיו להיות כתוב בתפילין בגשמיות ולהניח על היד ובין עיניו בגשמיות.

כפי שכותבים את פרשת "אחד" על קלף בדיו, כדי שתיכתב בתפילין בגשמיות, ולהניח אותן על היד ובין העיניים בגשמיות,

פרשת "אחד" נכתבת בדיו על קלף, מוכנסת לתפילין, והתפילין מונחות על היד ובין העיניים — וכל זה בגשמיות.

כך כל המצות הם המשכת יחודו ית' שיהא אחדותו ית' שורה ומתגלה בגשמיות המצות כמו בטלית כו':¹⁰¹

כך גם כל המצוות הן המשכה של אחדותו ית', כדי שאחדותו ית' תשרה ותתגלה בגשמיות של המצוות, כמו בטלית וכו':

כך גם כל מצווה ממשיכה את אחדותו של ה', כדי שאחדותו תשרה ותתגלה בחפצים הגשמיים של המצוות, כמו בטלית.

בעבודה

לפני אמירת "אחד" בקריאת שמע, יש להתעכב באריכות בפסוקי דזמרה ובברכות על כך שה' למעלה מכל השוואה, ועל כך שכל העולם אינו אלא הארה רחוקה של שמו; אנו זקוקים להתבוננות ממושכת זו, אף שהתנאים לא נזקקו לה. היא ממעיטה את חשיבותה של אהבת העולם הזה ומעוררת אהבה מנקודת העומק הפנימית ביותר של הנשמה, ואהבה זו ממשיכה אלוקות ללימוד התורה ולקיום המצוות. אל לו לאיש לחשוב שהוא רחוק מדי מכך: ה' הוציא את ישראל מהמקום הנמוך ביותר, מצרים, וכעבור חמישים יום התגלה אליהם בסיני.

שאלות לשיחה

1. מדוע משווה המאמר את נקודת העומק הפנימית ביותר של הנשמה לרצון עיקש ששום טיעון אינו יכול להזיז?
2. כיצד ההסבר שאצילות קשורה לכך שרוחו של משה "נמשכה" מראה שגם העולם העליון ביותר הוא ירידה?
3. אם כל דרגה, ואף הגשמי והרוחני, עומדים בערך זה לזה, מה פירוש הדבר שרק ה' הוא "לא בחשבון"?
4. מדוע התנאים לא נזקקו לתפילה ממושכת, ומה מלמד הדבר על הסיבה שאנו זקוקים לה?
5. כיצד משל הרגל והראש מסביר את המילים "אלקיננו"?

הערות

פסקה 1

1 ענין ק"ש

לפי ההערה, העתקת מאמר זה מפי אדמו"ר האמצעי נדפסה בסידור, בפתיחה "להבין המאמר הידוע, יאתה הוא אחד".

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסידור קכא, א (ומתחיל: להבין המאמר הידוע אנת הוא חד), וחלק ממאמר הסידור נדפס ג"כ בסה"מ תקס"ה כרך ב' ע' תרחצ. בלי הגהות בתו"א לעמבערג תרי"א כ, ב. מאמר זה בשינויים אחדים ותוס' קיצורים נדפס באוה"ת ואתחנן כרך ה ע' ב"ב. באוה"ת — ענינים ע' ק מציינ: ע' שמע הנאמר קיץ תקס"ה לראב"ד דצאסניק. ראה בהנסמן להלן ברשימת הכתבי-יד.

2 ק"ש אחד ואהבת

הפסוקים הפותחים של קריאת שמע: "שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד", ולאחריהם "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך". המאמר מסביר כיצד ההתבוננות במילה "אחד" מובילה ל"ואהבת".

Deuteronomy 6:4-5 דברים ו:ד-ה'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַבָּיָהּ אֱלֹהֵינוּ הָאֶחָד: וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE. And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 אי' בת"י אנת הוא חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בהקדמה (פתח אל"י).

4 אנת הוא חד ולא בחושבן

תפילתו של אליהו ("פתח אליהו"), בהקדמה לתיקוני זוהר, נפתחת במילים: "ריבון העולמים, אתה הוא אחד ולא בחשבון". המאמר כולו מסביר את המילים האלה וכיצד ההתבוננות בהן מביאה את האדם לאהבת ה'.

Tikkunei Zohar 17a:9-11 תקוני זוהר י"ז א:ט-י"א

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחשבון. אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסאית (נ"א אתכסייא) מבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

5 אית רצון ואית רצון

ההערה מציינת שגם בתורה אור על ויקהל מופיעה אותה הבחנה: "יש רצון ויש רצון".

הערת קה"ת

וכ"כ בתו"א פ' ויקהל [פז, ד]. [כ]. לעיל בהעלותך כט, ד. וראה סה"מ תש"ט ע' 113 בהערה.

פסקה 2

6 שתוק כך עלה במחשבה

כאשר הראו למשה את גדולתו של רבי עקיבא, ולאחר מכן את מיתתו האכזרית, והוא שאל: "זו תורה וזו שכרה?", השיב ה': "שתוק! כך עלה במחשבה לפניי". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לרצון שאין לו טעם.

Menachot 29b:5 מנחות כ"ט ב:ה'

חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחורך] חזר לאחריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

Zohar III, 27b זח"ג כז, ב

הערת קה"ת

מנחות כט, ב. זח"ג כז, ב.

7 שתוק כך עלה במחשבה

גם זוהר (רעיא מהימנא) מביא את "שתוק, כך עלה במחשבה" כדוגמה לשתיקה שהטעם לה שייך לעולם הבא ואינו מתגלה כאן.

Zohar, Tzav 5:27-34 ספר זוהר, צו ה:כ"ז-ל"ד

8 ולא ניתן להשגת המלאכים

הדרוש הזה מצטט את הקטע הזה מלקוטי תורה, שלפיו הטעם לא ניתן להשגתם של המלאכים, ומציין שמקורו בברכות סא ע"ב. שם לא נאמר "שתוק, כך עלה" אלא "חלקם בחיים", ואילו למשה השיב "שתוק"; הדברים נדונים שם בהרחבה.

הערת קה"ת

בד"ה אך בגורל — תרמ"ו ע' יט מציינ "בלקו"ת . . פי ואתחנן אי' שהטעם לא ניתן להשגת המלאכים כו' יעו"ש, והוא מגמרא בברכות דס"א ע"ב ושם לא נזכר שתוק כך עלה כו' כ"א א"ל חלקם בחיים, ולמשה הושיב שתוק כו", ע"ש בארוכה. ראה גם סה"מ תרל"ב כרך ב ע' שצד.

9 ואע"פ . . אמר להם שתוק

לפי ההערה, הקטע הזה מהמאמר מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פ' יתרו ע' א"א.

10 אמר להם שתוק

בשעת מיתתו של רבי עקיבא שאלו מלאכי השרת: "זו תורה וזו שכרה?", וה' השיב להם: "חלקם בחיים". בהערה של קה"ת, המצטטת מאמר משנת תרמ"ו, מצוין שכאן נאמר על המלאכים שאינם משיגים את הטעם, ואילו "שתוק" נאמר למשה במנחות.

Berakhot 61b:7 ברכות ס"א ב:ז'

אמר לו: אַמְשול לך מַשֵּׁל, לְמַח הַדָּבָר דּוּמָה — לְשׁוּעַל שְׁהִיָּה מְהֵלָה עַל גַּב הַנֶּהָר, וְרָאָה דְּגִים שְׁהִיּוּ מְתַקְּבִצִּים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹרְחִים? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי רִשְׁתּוֹת שֶׁמִּבִּיאִין עָלֵינוּ כְּגִי אָדָם. אָמַר לָהֶם: רְצוֹנְכֶם שֶׁתַּעֲלוּ לִבְשָׁה, וְנִדּוּר אֲנִי וְאַתֶּם, כְּשֶׁם שְׁדָרוּ אַבּוֹתַי עִם אַבּוֹתֵיכֶם? אָמְרוּ לוֹ: אַתָּה הוּא שְׂאוּמְרִים עָלֶיךָ פֶּקֶח שֶׁבַחַיּוֹת?! לֹא

14 מאין לי בשר

מחאתו של משה: "מאין לי בשר לתת לכל העם הזה?" אדמו"ר הזקן מפרש אותה כביטוי למרחק הרב שבין מדרגתו של משה לבין צורכי הגוף של העם.

Numbers 11:13 במדבר י"א:י"ג

מֵאֵין לִי בֶּשֶׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יָבֹכּוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְהַלְנוּ בָּשָׂר וְנִאֲכָלָהּ:

Whence should I have flesh to give unto all this people? for they trouble me with their weeping, saying: Give us flesh, that we may eat

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יא, יג.

15 בדיה בהעלותך

הדרוש על נרות אהרן, "שלך גדול משלהם", עוסק גם בפרשת הכשר: מדוע משה תמה אם ימצא די בשר, ומדוע הוזכרו דגים כאשר ביקשו בשר. הדרוש פותח בנשיאים, שכל אחד מהם העלה את שבטו באמצעות קרבנו, ובדברי חז"ל שאדם שלא למד תורה אינו רשאי לאכול בשר, מפני שאינו יכול להעלותו.

הערת קה"ת

לעיל בהעלותך לא, ג. ראה לקו"ש ח"ח ע' 106 הערה 42.

16 ואצלתי מן הרוח

הבטחת ה': "ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, ונשאו אתך במשא העם". הנמכת רוחו של משה אל הזקנים היא הדוגמה לאצילות כירידה המאפשרת לקבל.

Numbers 11:17 במדבר י"א:י"ז

וַיֵּרְדֹּתִי וַדְּבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאָצַלְתִּי מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אֹתָךְ בְּמִשָּׂא הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אֹתָךְ לְבָדָךְ:

And I will come down and speak with thee there; and I will take of the spirit which is upon thee, and will put it upon them; and they shall bear the burden of the people with thee, that thou bear it not thyself alone

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יא, יז.

17 דלית מחשבה תפיסא

תפילתו של אליהו: "לית מחשבה תפיסא כך כלל". כאן מתארת תפילה זו את אור אין סוף, שהוא למעלה מכל מחשבה של נברא; משום כך העולמות זקוקים לירידה שבאצילות.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלאגא. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פָּקַח אֹתָהּ, אֲלֵא טַפֵּשׁ אֹתָהּ! וְמָה בְּמָקוֹם חַיִּיתָנוּ, אָנוּ מִתְקַרְאִין, בְּמָקוֹם מִיתָנוּ — עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה. אַךְ ...

He replied, "I will tell thee a parable : To what is the matter like ? To a fox who was walking along the bank of the stream and saw some fishes gathering together from one place to another. He said to them, 'From what are you fleeing?' They answered, 'From nets which men are bringing against us.' He said to them, 'Let it be your pleasure to come up on the dry land, and let us, me and you, dwell together even as my ... ' fathers dwelt with your fathers

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

11 בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה

שם ה"חופה" שבפסוק היא המשכת האורות המקיפים הנעלים, ממדרגת סובב כל עלמין, המצטרפים לחתן ולכלה. גם הריקודים לפני הכלה ממשיכים מן המדרגה המקיפה, מפני שהפנימיות אינה יכולה להכיל אותה. אדמו"ר הזקן מפנה לשם להרחבה בעניין הרצון שטעמו נסתר.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש מח, ג. ראה אוה"ת — ענינים ע' קסט.

12 אצי מלשון ויאצל

הצמח צדק כותב שברוב המאמרים, כשאדמו"ר הזקן גוזר את המילה אצילות מ"ויאצל מן הרוח", הוא סבור שאין לאצילות ערך לעומת המאציל, כשם שאין לעשיה ערך לעומת אצילות, ומביא בין היתר את המאמר הזה. לכאורה הדבר סותר את דברי המקובלים, שלפיהם הספירות קרובות מאוד למאצילן, מלשון "אצל". בסיכום שבעמ' 171 הוא מבחין בין כלים דאצילות, שמקורם ברשימו ואין להם ערך לעומת המאציל, לבין האורות שלה, שמקורם בקו וקשורים לאור אין סוף כנר הקשור בגחלת.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת — ענינים ע' קסז: אדמו"ר ז"ל נ"ע ברוב הדרושים כשמבאר בענין אצילות שהוא ע"ד ויאצל מן הרוח מבאר שעכ"ז אין ערוך אצילות אליו כלל יותר ממה שאין ערוך העשייה לגבי אצילות עיין לקו"ת פ' ואתחנן בד"ה ענין ק"ש ובת"א פ' וירא בד"ה פתח אליהו ובביאור שני יביאו לבוש מל' ובדרוש ל"ג בעומר, וזה לכאורה סותר למ"ש המקובלים בענין אצילות שהוא ע"ד ויאצל מן הרוח ע"כ הע"ס הם קרובים מאד למאצילן מלשון אצל וסמוך, ע"ש בארוכה. וראה שם בע' קעא בהקיצור שיש ב' בחי' באצילות הכלים והאורות הכלים שהם עצם מהות חו"ב חו"ג נאצלו מהרשימו שהוא שרש הגבול ולכן אין ערוך כלל לגבי ע"ס, האורות נאצלו מהקו והם בלי מהות, ובבחי' זו אמרו שהם אדוקים באו"ס ממש כשלהבת קשורה בגחלת, ע"ש.

13 ויאצל מן הרוח

"ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים". אדמו"ר הזקן גוזר את השם אצילות מן המילה "ויאצל": המשכה שמכטאת גם ירידה.

Numbers 11:25 במדבר י"א:כ"ה

וַיֵּרֶד הוּא בְּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסֻפוּ:

And the L-RD came down in the cloud, and spoke unto him, and took of the spirit that was upon him, and put it upon the seventy elders; and it came to pass, that, when the spirit rested upon them, they prophesied, but they did so no more

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יא, כה.

הערת קה"ת
ישעי' נח, ח.

24 בדבר ה' שמים נעשו

"בדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". הדיבור של ה' בורא, בניגוד לדיבור אנושי שאינו יכול לעשות זאת.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו'

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהילים לג, ט.

25 ויאמר אלקים יהי אור

"ויאמר אלקים יהי אור, ויהי אור": הראשון מבין מאמרות הבריאה, המובא כדוגמה לדיבור שמביא אור גשמי לידי מציאות ממשית.

Genesis 1:3 בראשית א':ג'

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית א, ג.

26 כי הוא אמר ויהי

"בדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". הדיבור של ה' בורא, בניגוד לדיבור אנושי שאינו יכול לעשות זאת.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו'

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהילים לג, ו.

27 עלמין דאתגליין

בתפילתו של אליהו נאמר שבאמצעות עשר הספירות ה' מנהיג "עולמות נסתרים שאינם מתגלים, ועולמות גלויים". אדמו"ר הזקן משתמש כאן בצמד המונחים הזה.

Tikkunei Zohar 17a:11-12 תקוני זוהר י"ז א:י"א-י"ב

אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

28 וישמע את הקול

כשמשמע נכנס לאוהל מועד, "וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת של הארון. הפסוק מובא כדי לתאר נבואה כשמיעה גלויה של "דיבורי" של ה'.

Numbers 7:89 במדבר ז':פ"ט

ובבא משה אליהל מועד לדבר אתו וישמע את־הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על־ארון העדות מבין שני הכרבים וידבר אליו:

18 נק: אצילות . . לפי שמשעה היה במעלה . . לתת להם בשר . . ע"י

ירידת והשתלשלות האצילות

לפי ההערה, הקטע הזה, העוסק בשם אצילות, במדרגתו הנעלית של משה ובעניין הבשר, וכן בירידת האצילות, מצוטט שם בתוספת כמה דברים.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת בראשית כרך ב רצ, א עם כמה הוספות. וראה גם בסה"מ תר"ן ע' רצב.

19 דלית מח' תפיסא ביי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ת"ז שם.

20 בד"ה כי אברהם לא ידענו

שם מסביר אדמו"ר הזקן את זעקת הגלות "כי אברהם לא ידענו": בעבר היו מידותיהם של אברהם וישראל, כלומר האור האלוני שבתוך העולמות, גלויות, ולכן היו ניסים גלויים ונביאים. הגאולה, "אתה הוי' אבינו גואלנו", נובעת ממדרגה גבוהה יותר מאברהם.

הערת קה"ת
תו"א צג, א.

21 כי אברהם לא ידענו

"כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, אתה הוי' אבינו". הפסוק פותח את המאמר בתורה אור המצוטט כאן, העוסק בספירות דאצילות כמתווכות.

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

כִּי־אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אֲבִרְךָהּ לֹא יָדַעְנוּ וַיִּשְׂרָאֵל לֹא יִכְיֶרְנוּ אַתָּה ה' אֲבִינוּ גֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 "כי על כל כבוד חופה". פסוק זה פותח מאמר בלקוטי תורה על שיר השירים, שאליו מפנה כאן אדמו"ר הזקן.

Isaiah 4:5 ישעיהו ד':ה'

וּבָרָא ה' עַל כָּל־מְכוֹן הַרְצִיּוֹן וְעַל־מִקְרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וּנְגֵה אֵשׁ לְהָכֶה לַיְלָה כִּי עַל־כָּל־כְּבוֹד חָפָה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

23 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להזהיר שכיניו מדרגותיו של ה' "מחשבה" ו"דיבור" הוא רק בדרך משל.

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח'

כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נֹאם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

has ʿlōhīm close to them?" He answered them, it is not writ-
... ten: "Like the Eternal, our ʿlōhīm, always

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De
Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and
commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015
(CC-BY)

32 ועיין ברי"ח שער היראה פ"א

ראשית חכמה פותח את שער היראה בהסבר על גדלות ה': הוא מביא את
חמש מאות השנים מן הארץ לרקיע ובין רקיע לרקיע, מחיל את אותה מידה
גם בין עשיה, יצירה ובריאה, ועוסק בגדלות שכיכות ההשגה. אדמו"ר
הזקן מפנה את הקורא לשם.

Reshit Chokhmah, Gate of Fear 1:43 ראשית חכמה, שער היראה
א:מ"ג

... ואמליך על כל עילאין ותתאין, עד כאן לשונו. וכן בפרשת תרומה
(זוהר קנח, ב) עיין שם.

Hamesorah Publishers, Jerusalem 2005 (CC-BY-NC)

פסוקה 5

33 ולי ערך הכתוב בתורה בערכין

דיני הערכין: מי שנודר את "ערכו" של אדם נותן סכום קבוע בכסף,
חמישים שקלים לזכר בן עשרים עד שישים, וסכומים אחרים לפי הגיל.
אדמו"ר הזקן מבאר שהמונח שהתורה משתמשת בו הוא "ערך" — מידה
המתייחסת לדבר אחד ביחס לדבר אחר.

Leviticus 27:3 ויקרא כ"ז:ג

Tanya, Likkutei Amarim 48:3-4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים
מ"ח:ג-ד

... ותכלית, ואין ביניהם ערך וחס כלל, פנוע פירוש מלת 'ערך'
במספרים, שאחד במספר, יש לו ערך לגבי מספר אלה אלהים, שהוא
חלק אחד מני אלה אלהים, אבל לגבי דבר שהוא בכחית בלי גבול
ומספר כלל - אין כנגדו שום ערך במספרים, שאפילו אלה אלהים
ורבוא רבבות, אינן אפילו כערך מספר אחד לגבי אלה אלהים
ורבוא רבבות, אלא קלא ממש חשיבי. וככה ממש היא כחיתת ההקרה
מועטת זו, המתקשת בעולמות ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
ויקרא כז, ג ואילך. ובהבא להלן ראה (בשם הה"מ) מאמרי אדה"ז — ענינים
ע"י נח. שנו. הנחות הר"פ ע"ל. ביאורו להצ"צ ע"י תצט. וראה תניא פמ"ח.
לקמן שה"ש לח, ג.

34 גשמיות לגבי רוחניות יש ערך

ההערה מעמידה את הקטע הזה לצד תורה אור שם, שבו נאמר שאין
לגשמיות שום ערך לרוחניות, והיא התהוותה רק מכוח טוב כל עלמין.

הערת קה"ת
ראה בתו"א ד"ה יביאו לבוש מלכות וביאורו, שהגשמיות לגבי הרוחניות
אין ערך כלל ונתהווה רק ע"י כח הסוכ"ע וראה אוה"ת לך לך כרך ד
תשי"ח, א. תשי"ט, ב.

35 תלת מוחין

ההערה מפנה לשם בעניין שלושת המוחין ומבקשת לעיין בדברים היטב.

הערת קה"ת
ע"י זח"ג (רסב, א). ועי' תו"א ביאור ועשית ציץ [פג, ד] ודו"ק. [כ].

And when Moses went into the tent of meeting that He might
speak with him, then he heard the Voice speaking unto him
from above the ark-cover that was upon the ark of the testi-
mony, from between the two cherubim; and He spoke unto
him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
במדבר ז, פט.

פסוקה 4

29 הללוהו כרוב גדולו

"שבחו על גבורותיו, שבחוהו כרוב גדלו". אדמו"ר הזקן מפרש את "רוב"
כריבוי האינוסופי של התחלקות חסדו של ה' לעולמות ולדרגות.

Psalms 150:2 תהילים ק"ב:ב

הללוהו בגבורתיו הללוהו כרוב גדלו:

Praise Him for His mighty acts; Praise Him according to His
abundant greatness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קב, ב.

30 מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה

בתלמוד נאמר שהמרחק מן הארץ לרקיע הוא מהלך חמש מאות שנה, עוביו
של הרקיע הוא חמש מאות שנה, וכך גם המרחק שבין כל רקיע לרקיע.
הדבר ממחיש את התפשטות החסד גם בעשיה.

Chagigah 13a:3 חגיגה י"ג א:ג

כמה שנותיו של אדם — שבועים שנה, שנאמר: "מי שנותינו בהם
שבועים שנה ואם בגבורות שמונים שנה". והלא מן הארץ עד לרקיע
מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן
בין כל רקיע ורקיע.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
חגיגה יג, א. ירוש' ברכות פ"ט, ה"א.

31 מן הארץ לרקיע ת"ק שנה ומרקיע לרקיע

בתלמוד הירושלמי מובאת אותה מידה בשם לוי: מן הארץ לרקיע חמש
מאות שנה, ומרקיע לרקיע חמש מאות שנה.

Jerusalem Talmud Berakhot 9:1:13 תלמוד ירושלמי ברכות ט:א:י"ג
... אבל הקדוש ברוך הוא נראה רחוק ואין קרוב ממנו. דאמר לוי
מהארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה. ומרקיע לרקיע מהלך חמש
מאות שנה. ועביו של רקיע חמש מאות שנה וכן לכל רקיע ורקיע.
ואמר רבי ברכיה ורבי חלבו בשם רבי אבא סמוקה אף טלפי תחיות
מהלך חמש מאות שנה וחמש עשרה מניין ישרה. ראה כמה הוא גבוה
מעולמו. ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל
בלתישה והקדוש ברוך הוא מאזין את תפילתו. ...

They, is mentioned in this sermon, one may take it as a
proof that Midrash Shemot rabba, which in the middle
switches from a style identical to that of Midrash Bereshit
rabba to extended sermons based on the starting verses of
the weekly portions, does not necessarily have two different
collectors or editors. came back and asked him: What is that
which is written (Deut. 4:8): "Where is a great people that

מפרש את "בכל לבבך" כבחירת יחידה, הנקודה הפנימית ביותר בנפש.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 נרנח"י

"חמישה שמות נקראו לנשמה: נפש, רוח, נשמה, יחידה, חיה"; היא נקראת יחידה משום שהאיברים באים בזוגות, ואילו הנשמה יחידה בגוף.

Bereshit Rabbah 14:9 בראשית רבה י"ד:ט

חמשה שמות נקראו לה: נפש, רוח, נשמה, יחידה, חיה. נפש, זה הדם, שנאמר (דברים יב): כי הדם הוא הנפש. רוח, שהיא עולה ויורדת, שנאמר (קהלת ג): מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה. נשמה, זו האופיה, דברייתא אמרין האופיתא טבא. חיה, שכל האברים מתים והיא חיה בגוף. יחידה, שכל האברים משנים שנים והיא יחידה בגוף, הדא הוא דכתיב (איוב לד) אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף. רבי יהושע בר נחמיה ורבנן. רבי יהושע בר נחמיה אמר: אם ישים אלקים לבו על האדם הזה, רוחו כבר היה בידו, ...

It [man's soul] is called by five names: nefesh (Genesis 2:7), ruah (Ezekiel 37:14), neshama (Genesis 2:7), yeḥida (Psalms 22:21), ḥaya (Psalms 143:3). Nefesh - this refers to blood, as it is stated: "For blood is the soul [nefesh]" (Deuteronomy 12:23). Ruah - because it ascends and descends, as it is stated: "Who knows the spirit of the sons of man? Does it ascend upward?" (Ecclesiastes 3:21). also means wind, which ascends and descends. Neshama - this refers to man's intellect, as people say: Intellect is good. Ḥaya - because

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Devarim Rabbah 2:37 דברים רבה ב:ל"ז

Zohar I, 81a זח"א פא, א

הערת קה"ת

בי"ר יד, ט. דב"ר ב, לו. זח"א פא, א. רו, א.

44 שאליו הוא נושא את נפשו

נאמר על שכרו של השכיר: "ואליו הוא נושא את נפשו" — הוא מסכן את חייו למענו. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי זה לתיאור עניין חיוני כל כך לאדם, עד שהיה מסכן את חייו למענו.

Deuteronomy 24:15 דברים כ"ד:ט"ו

בְּיוֹם תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא-תִבּוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת-נַפְשׁוֹ וְלֹא-יִקְרָא עֲלֵיךְ אֱלֹהֵי וְהָיָה כִּךָ חָטָא:

In the same day thou shalt give him his hire, neither shall the sun go down upon it; for he is poor, and setteth his heart upon it: lest he cry against thee unto the L-RD and it be sin in thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 וזהו בחי' יחידה

שם מסביר הצמח צדק שיחידה זו היא רעוא דרעוין, "הרצון שברצונות", ושכמו אחר מוסבר שהיא מוחא וגולגלתא, בדומה לרצון הנמשך מטעם כמזל, כמאמר "שתוק, כך עלה"; וזהו פירוש "ישראל עלה במחשבה".

הערת קה"ת

36 גולגלתא תלת מוחין

הזהר מדבר על שלושה חללים בגולגולת של ז"א, שבהם טמונים שלושה מוחין. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי ביחס לשלושת המוחות הגשמיים שבחללי גולגולת האדם.

Zohar, Vaetchanan 7:35-8:45 ספר הזהר, ואתחנן ז:ל"ה-ח:מ"ה

6 פסקה

37 אני ה' לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית, ואתם בני יעקב לא כליתם". אדמו"ר הזקן מסיק מכך שה' אינו מתלבש בעולמות, שכן פירוש הדבר היה שחל בו שינוי.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֹׁנֵיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי-יַעֲקֹב לֹא כָלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

38 אתה הוא קודם שנבה"ע

ההערה מציינת שהמילים "ואתה הוא קודם שנברא העולם" הן מנוסח התפילה, ומפנה לתחילת השל"ה.

הערת קה"ת

נוסח התפלה. ראה של"ה הק' בתחלתה.

39 חד ולא בחושבן

דברי אליהו "אתה הוא חד ולא בחושבן", שאדמו"ר הזקן מפרש כעת: אין לה' שום יחס של ערך להשתלשלות.

Tikkunei Zohar 17a:9-11 תקוני הזהר י"ז א:ט-י"א

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחשבן. אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

40 בחי' אחד זה

המדרש אומר שבכל מקום שנאמר "אחד", הכוונה לגדולה: על הקדוש ברוך הוא נאמר "הוי' אחד", שכן אין דומה לו בעולם. הצמח צדק, המצוטט בהערה של קה"ת, מושה פסקה זו לדברי המדרש.

Bamidbar Rabbah 10:5 במדבר רבה י:ה

41 וכשישים האדם אל לבו בחי' אחד זה בק"ש

הצמח צדק מצייין שם שהדבר דומה למדרש על נשא, האומר ש"אחד" נאמר על הקדוש ברוך הוא, "הוי' אחד", שכן אין דומה לו בעולם.

הערת קה"ת

באוה"פ תולדות כרך ד תתיג, ב מצייין ע"ז "וזהו כעין מה שפי' במד"ר פ' נשא פ' י"ד דרל"ח ד' בפ"י אחד בהקב"ה נא אחד דכתיב ה' אחד אין בעולם כיצא בו" עכ"ל, ע"ש.

42 ואהבת בכל לבבך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". אדמו"ר הזקן

50 ימיו היא מדת האהבה

ההערה מפנה שם לעניין פירוש "ימיו" כמידת האהבה.

הערת קה"ת

ראה גם סה"מ תקס"ג ע' קעב ואילך. אוה"ת ויקרא כרך ד ע' אצט.

51 יומם יצוה ה' חסדו

"ביום צוה הוי' חסדו, ובליילה שירה עמי". הפסוק קושר בין "יום" לחסד, מידת האהבה.

Psalms 42:9 תהילים מ"ב:ט'

יומם יצוה ה' חסדו ובליילה שירה עמי תפלה לאל תי':

By day the L-RD will command His lovingkindness, and in the night His song shall be with me, even a prayer unto the G-d of my life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מב, ט.

52 שיהללו את שם ה'

"יהללו את שם הוי' כי נשגב שמו לבדו", אחד המזמורים בפסוקי דזמרה.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יהללו את-שם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֲרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 הללוהו בגבורותיו

"הללו בגבורותיו, הללו כרוב גדלו", מהמזמור האחרון בפסוקי דזמרה. אדמו"ר הוקן מפרש את "גבורותיו" כצמצומים שבאמצעותם מתחלק חסדו של ה' לאינספור דרגות.

Psalms 150:2 תהילים ק"נ:ב'

הִלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרֹתָיו הִלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדֻלּוֹ:

Praise Him for His mighty acts; Praise Him according to His abundant greatness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קנ, ב.

פסוקה 8

54 בד"ה ויעש משה נחש נחשת

המאמר על נחש הנחושת שואל מדוע היה צורך בנחש, אם ישראל נרפאו, כדברי המשנה, כשהביטו כלפי מעלה ושעבדו את לבם לאביהם שבשמים; וכן מה פירוש "הביטו כלפי מעלה", שהרי בתפילה העיניים צריכות להיות למטה והלב למעלה.

הערת קה"ת

לעיל חקת סא, ד ואילך.

55 ויעש משה נחש נחושת

"משה עשה נחש נחושת וישם אותו על נס". פסוק זה פותח את המאמר בלקוטי תורה, חוקת, שאליו מפנה כאן אדמו"ר הוקן.

Numbers 21:9 במדבר כ"א:ט'

ויעש משה נחש נחושת וישמהו על־הנס והיה אם־נִשֶּׁה הַנָּחָשׁ אֶת־אִישׁ והביט אל־נחש הנחשת וחי:

באוה"ת פ' בראשית כרך ו ד"ה כי כאשר השמים מפרש "שזהו רעיו" ובמ"א נת' שזהו ענין מוחא וגלגלתא כמו הרצון שנמשך מטעם הכמוס כענין שתוק כך עלה כו' וזהו ענין ישראל לי ראש", ע"ש.

46 יהללו את שם ה' כי נשגב שמו לבדו

"יהללו את שם הוי', כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים". אדמו"ר הוקן מפרש את הפסוק כמלמד שהעולמות מקבלים רק את שמו ואת זיוו.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יהללו את־שם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֲרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יג.

47 והיינו ע"י שיתבונן איך שהוא ית' אחד חד ולא בחושבן

הצמח צדק מפרש מילים אלה כך: "כלומר, אין לו שום ערך והשוואה כלל, שהרי למעלה ולמטה שווים לפניו".

הערת קה"ת

"ור"ל שאין ערוך אליו כלל שמעלה ומטה שוין אצלו" — אוה"ת תבוא ע' תתרסח.

48 יהי אור גשמי

"יהי אור": כאן הכוונה לאור הגשמי של היום הראשון, שהוא נקודת הקצה של הצמצומים הרבים מספור.

Genesis 1:3 בראשית א':ג'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אור וַיְהי־אור:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

49 שכל המאריך באחד

סומכוס מלמד: "כל המאריך באחד, מאריכין לו ימיו ושנותיו". אדמו"ר הוקן מפרש את "ימים" כמידת האהבה, ההולכת וגדלה מתוך ההתבוננות ב"אחד".

Berachot 13b:14-15 ברכות י"ג ב:י"ד-ט"ו

תנאי סומכוס אומר: כָּל הַמֵּאָרִיךְ בְּ"אֶחָד", מֵאָרִיכִין לוֹ יָמָיו וְשָׁנוֹתָיו. אָמַר רַב אָחָא בַר יַעֲקֹב: וּבִדְלִית. אָמַר רַב אֲשִׁי: וּבְלֶבֶד שְׁלֵא יַחֲטוּף בְּחִית. רַבִּי יְרֵמְיָה הָוָה יַתִּיב קַמִּיהָ דְּרַבִּי [חִיָּיא בַר אֲבָא], תְּזַיִּיה דְּהָוָה מֵאָרִיךְ טוֹבָא, אָמַר לָקַח: כִּיּוֹן דְּאִמְלִיכְתִּיהָ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם — תּוֹ לָא צְרִיכָתָהּ.

There is a teaching : Symmachus says : Whoever prolongs the pronunciation of the word ehad "one," his days and years are prolonged for him. Rab Aha b. Jacob said : Especially the letter D. Rab Ashe said: Only he must not slur over the letter H. R. Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyya b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of ... ,heaven

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יג, ב.

לעשות אסטרטיגוס, והיה אותו אוהבו סבור, שמא יעשהו ולא עשאו. אמר לו: לך ומנה אסטרטיגוס! אמר לו: אדוני המלך! מאיו ...

And you, draw Aaron your brother near to you, and his sons "with him, from among the children of Israel, to serve Me: Aaron, Nadav and Avihu, Elazar and Itamar, Aaron's sons" (Exodus 28:1). "And you, draw Aaron your brother near to you," that is what is written: "From it will come a corner-stone, from it a peg, from it a bow of war" (Zechariah 10:4). Come and see: When the early nations would seek to appoint a king for themselves, they would bring [a man] from any- ... where and appoint

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

62 תרין רעין דלא מתפרשין

הוהר מכנה את הצמד העליון השוכן "באחדות ובשמחה, ואינו נפרד לעולם" בשם רעים: עדן והנהר היוצא ממנו (בראשית 2:10). אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לתאר את הקשר הבלתי פוסק של התנאים עם ה"אחד".

Zohar II, 56a זח"ב נו, א

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

הערת קה"ת

זח"ב נו, א. זח"ג ד, א. על"ק ר"פ ראה. [כ].

63 תרין רעין דלא מתפרשין

הערת קה"ת מפנה גם היא למקור זה: בזוהר על בשלח מדובר על "יחוד האהבה העליון שאינו נפרד לעולם", בדומה ל"יונהר יוצא מעדן".

Zohar, Beshalach 18:262-19:274 ספר זוהר, בשלח י"ח:רס"ב-י"ט:ער"ד

64 סדי"ה שובה ישראל עד

שם מתפרש "שובה ישראל עד" כהשבת גילוי מלכות ה' אל מקורה, אור אין סוף; והעיקר הוא שהדבר יהיה "עד", כלומר ימשך לעולם, "כל יצען", ולא רק בזמנים קבועים. זוהי הקביעות המתוארת כאן.

הערת קה"ת

לקמן סו, ג ואילך.

65 שובה ישראל עד

"שובה ישראל עד הוי' אלקיך". פסוק זה פותח את המאמר בלקוטי תורה שאליו מתייחס הטקסט.

Hosea 14:2 הושע י"ד:ב'

שובה ישׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנֶה:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stumbled in thine iniquity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 בדי"ה תחת אשר לא עבדת

המאמר מבחין בין שני אופנים של לימוד תורה: מיד אחרי התפילה, כאשר האהבה התעוררה ולומדים בנפש צמאה, ובהמשך, לאחר שאדם נפל מאותה אהבה, אך עדיין יכול לשמוח בהתבוננות בכך שהתורה היא אור אין סוף.

הערת קה"ת

לקמן מב, ד.

And Moses made a serpent of brass, and set it upon the pole; and it came to pass, that if a serpent had bitten any man, when he looked unto the serpent of brass, he lived

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 התנאים ואמוראים . . רשב"י

ההערה מפנה לשם לדיון ממושך בהבדל בין רבי שמעון בר יוחאי לשאר התנאים.

Zohar I, 265a זח"א רסה, א

הערת קה"ת

ראה זח"א רסה, א וגם סה"מ מלוקט ח"ב ע' שא [בהוצאה החדשה ח"ג ע' רעו] ואילך בארוכה ההפרש בין רשב"י לשאר התנאים.

57 כמאמר רשב"י בחד קטירא אתקטירנא

שם אומר רבי שמעון בר יוחאי, שתורתו הייתה אומנותו: "בחד קטירא אתקטירנא", משום שלא נפרד אפילו לרגע; לכן לא נזקק לעורר אהבה והיה פטור מן התפילה. ההערה מציינת שהנוסח שם משלב את שני המקומות שבוהר.

Zohar III, 288a זח"ג רפה, א

הערת קה"ת

זח"ג רפה, א, ושם (רצב, א) ב"י אחידא. וע"ל במטות (פד, סע"ג) הלשון ביחד מבי המקומות וטובים השנים [כ]. וראה המצויין לעיל מטות פד, ג.

58 בחד קטירא אתקטירנא

דברי רבי שמעון בר יוחאי באדרא זוטא: "כל יומין דהוינא קשירנא בהאי עלמא, בחד קטירא אתקטירנא ביה בקודשא בריך הוא". הם מתארים את הקשר המתמיד של התנאים במדרגתם.

Zohar, Idra Zuta 1:29-4:37 ספר זוהר, האדרא זוטא א:כ"ט-ד:ל"ז

59 בל תמוט עולם ועד

"יסד ארץ על מכונייה, בל תמוט עולם ועד". הביטוי מתאר את ה"אחדות הקבוע בלב התנאים.

Psalms 104:5 תהילים ק"ד:ה'

יְסַד־אֶרֶץ עַל־מְכוּנֶיהָ פְּלִי־תִמוּט עוֹלָם וָעֶד:

Who didst establish the earth upon its foundations, that it ;should not be moved for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 יתד במקום נאמן

הזוהר (אדרא רבא) מביא את הפסוק "ותקעתיו יתד במקום נאמן" לתיאור רוח איתנה ונאמנה. כאן הפסוק מובא כדי להמחיש את דימוי היתד.

Zohar, Idra Rabba 1:4-3:14 ספר זוהר, האדרא רבא א:ד-ג:י"ד

61 יתד במקום נאמן

בתחילת פרשת תצוה דורש המדרש את המילים "ממנו יתד" (זכריה 10:4) על הכהן הגדול, ומביא את הפסוק "ותקעתיו יתד במקום נאמן". כאן מובא הפסוק כדי להמחיש את אותו דימוי.

Shemot Rabbah 37:1 שמות רבה ל"ז:א'

... אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ממנו יתד, זה כהן גדול, שנא' (ישעיה כב): ותקעתיו יתד במקום נאמן, ממנו קשת מלחמה, שנאמר (ד"ה א יב): נושקי קשת מימינים ומשמאילים ממנו יצא כל נוגש יחדיו, אלו סופרי הדיינים. וכן הוא אומר: ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו. מהיכן? מתוך בני ישראל. משל למלך, שהיה לו אוהב ובקש למנות קתליקוס, ומנהו על כל בית גנזיו. לאחר ימים בקש

דברים יד, א.

72 ברא כרעא דאבוה

הגמרא שואלת אם "יורש כרעיה דאבוה" — היורש הוא כרגלו של אביו, ועומד במקומו. אדמו"ר הוקן משתמש בביטוי כדי לתאר בן כהמשך של אביו.

Yevamot 3a:2-4 יבמות ג' א:ב-ד'

דאָמַר רַבָּא: אָמַר לִי רַב יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי: אֲתִיא "הֶנֶּה", הֶנֶּה, אֲתִיא "וְזֶה" וְזֶה. הִשְׁתָּא דְאִמְרַת כָּל מַלְתָּא דְאֲתִיא מִדְּרָשָׁא חֲבִיבָא לָקֵה, לִיתַנִּי לְאַחוּת אִשָּׁה לְבִסּוּף! אֵיזִידִי דְאִיִּירִי בְּאִיסוּר אַחוּתָא, תָּנָא אַחוּת אִשָּׁתּוּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Eruvin 70b:2-3 עירובין ע' ב:ב-ג'

או דלמא: יורש כרעיה דאבוה הוא? אמר לקה: אני אומר מבטל, והני דבי שמואל תנו אין מבטל. איתיביה: זה הכלל, כל שמותר למקצת שבת — הותר לכל השבת, וכל שנאסר למקצת שבת — נאסר לכל השבת חוץ ממבטל רשות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יונת אלם רפ"ב. וראה יבמות ג, א תוד"ה מקמי. ע' תוס' יבמות (ג, א) ד"ה מקמי שהבן כרעי דאבוה. עירובין ע, ב. יורש כו'. וע' גמור"י ב"ב (פ"ה) סי' תתע"ז דבן כו' וכלשון אדמו"ר הובא בשל"ה הק' ד' אוסטראהא (א, א) ממש"ש רמט, א. רעה, א. שה, א ובכ"ד. [כ]. ע"ש שער פרקי הצלם פ"א.

73 אלוה שלכם ממש

ההערה מפנה לשם בעניין הביטוי "אלוקה שלך ממש".

הערת קה"ת

על"ק דרושים לר"ה (סב, ד). [כ].

74 כי חלק ה'

"כי חלק הוי' עמו, יעקב חבל נחלתו". אדמו"ר הוקן מוסיף "ממש": הנשמה היא ממש חלק מה'.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כי חלק Havayah עמו יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ט.

75 אשר הוצאתי אתכם

המילים כאן מצטטות את Leviticus 19:36. הקטע מופיע למטה.

Leviticus 19:36 ויקרא י"ט:ל"ו

מֵאֲנִי צֶדֶק אֲבַנֵּי־צֶדֶק אִפֶּת צֶדֶק וְהִיוּ צֶדֶק יְהוָה לָכֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

Just balances, just weights, a just ephah, and a just hin, shall ye have: I am the L-RD your G-d, who brought you out of the Land of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יט, לו. ועוד.

67 תחת אשר לא עבדת

"תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב". פסוק זה פותח מאמר נוסף בלקוטי תורה שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַדְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרַב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 מאיגרא רמא לבירא עמיקתא

קריאתו של רבי בעת קריאת הפסוק "השליך משמים ארץ": "מגג גבוה לבור עמוק!" אדמו"ר הוקן משתמש בכך לתיאור ירידת הנשמה אל הגשמיות.

Chagigah 5b:16-17 חגיגה ה' ב:ט"ז-י"ז

רַבִּי הוּהוּ נָקִיט סִפְרָא קִינּוּת וְקָא קָרִי בְּגִיָּה, כִּי מָטָא לְהָא פְּסוּקָא "הַשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ" — נָפַל מִן יְדֵיהּ, אָמַר: מֵאִיגְרָא רַם לְבִירָא עִמִּיקָתָא. רַבִּי וְרַבִּי חִיָּא הוּוּ שִׁקְלִי וְאָזְלִי בְּאוֹרְחָא, כִּי מָטוּ לְהוּוּא מִתָּא, אָמְרִי: אִיכָא צוּרָבָא מִרְבְּנָא הָכָא? נָזִיל וְנִיקְבִּיל אֶפִּיָּה. אָמְרִי: אִיכָא צוּרָבָא מִרְבְּנָא הָכָא, וּמֵאוּרָא עֵינִינִי הוּא. אָמַר לָקֵה רַבִּי חִיָּא לְרַבִּי: תִּיב אַתָּה, לֹא תוֹלֹל בְּנִשְׂיאוֹתָהּ. אִיזִיל אָנָּא וְאִקְבִּיל אֶפִּיָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה ה, ב (רם).

69 ואהבת את ה' אלקיך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך". אדמו"ר הוקן מפרש את המילים "אלקיך" — שה' הוא באמת שלך.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 שמע ישראל הוי' אלקינו

"שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד". מתבוננים בכל מילה: הוי' הוא למעלה מהזמן, ו"אלקינו" פירושו שה' הוא שלנו.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִינוּ הָאֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 בנים אתם לה' אלקיכם

"בנים אתם להוי' אלקיכם". היותנו בנים לה' היא הבסיס לכך שהוא "אלקינו".

Deuteronomy 14:1 דברים י"ד:א'

בְּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ וְלֹא־תִשְׁמִימוּ קֶרֶחַ בֵּין עֵינֵיכֶם לְמִית:

Ye are the children of the L-RD your G-d: ye shall not cut yourselves, nor make any baldness between your eyes for the dead

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

76 אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים

הפסוק האחרון של קריאת שמע: "אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים; אני הוי' אלקיכם". אדמו"ר הזקן קורא אותו כתשובה למי שמרגיש רחוק מה'.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיְוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of
'Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 שהיתה ערות הארץ

האשמתו של יוסף: "לראות את ערוות הארץ באתם". הביטוי מוסב על מצרים, הירודה שבארצות.

Genesis 42:9 בראשית מ"ב:ט'

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִרְגָּלִים אַתֶּם
לְרֹאוֹת אֶת-עֲרוֹת הָאָרֶץ בְּאֶתְכֶם:

And Joseph remembered the dreams which he dreamed of
them, and said unto them: 'Ye are spies; to see the naked-
'ness of the land ye are come

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Kohelet Rabbah 1:9 קוהלת רבה א:ט'

... אָכַל מִשְׁלֹ אָכַל מִשְׁל חֲבֵרוֹ, הָיָה לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ חֲזִיר שְׁעִתִּיד
לְהַחֲזִיר הַגְּדֹלָה וְהַמְּלָכוֹת לְבַעֲלֶיהָ. עוֹרוֹת תַּחֲשִׁים מָה הֵן, רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר אֶלְטִינוֹן. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר גְּלִטִּינוֹן. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר מִין חִיָּה
גְּדוֹלָה הָרָאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַשֶּׁה וְעָשָׂה הִימָנָה צָרָה הַמִּשְׁכָּן וּגְנוּזָה.
רַבִּי אֲבִיזוּ אוֹמֵר קֶרֶשׁ הָיָה שְׁמָה. תַּנִּי רַבִּי הוֹשִׁיעִיָּה קָרוֹן אַחַת הָיְתָה לוֹ
בְּמִצְחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט, לב): וַתִּיטֹב לְה' מִשׁוֹר פֶּר מִקְרוֹן מִפְּרִיס
וּגּוֹר, מִקְרִיֹן תַרְתִּי שְׁמַע מִנֶּה. אֲמַר רַבִּי חֲנִינְיָא בַּר ...

What was is what will be, and what was done is what will be
done; and there is nothing new under the sun" (Ecclesiastes
1:9). "What was is what will be" – the Rabbis say: In the fu-
ture, the generations will gather before the Holy One blessed
be He and say before Him: 'Master of the universe, who will
recite songs before You first?' He will say to them: 'In the
past, it was only the generation of Moses that recited songs
... before Me, and now no one but him

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

הערת קה"ת

בראשית מב, ט. קה"ר א, ט.

78 בנויין שער טומאה

אחד המקורות שהערה מביאה בעניין חמישים שערי טומאה.

הערת קה"ת

ראה זח"א יתרו לא, א. ספר השיחות ה'תש"ב ע' 94. סה"מ תקס"ט ע' נה
ואוה"ת שה"ש ע' רס.

79 מצות הם רמ"ח אברים דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל.

80 רמ"ח אברים דמלכא

תיקוני זוהר מדבר על 248 המצוות כעל "מצווה של הוי' בכל איבר ואיבר של המלך". לכן המצוות נקראות איברי המלך.

Tikkunei Zohar 74a:8 תיקוני זוהר ע"ד א:ח'

וְעוֹד מִצְוָה דָּא עֲמוּדָא דְאַמְצְעִיתָא, דְּאִיהוּ מִצְוָה מִסְטֵרָא דְאַבָּא דְּאִיהוּ
רִאשִׁי, וּמִסְטֵרָא דְּאִימָא דְּאִימָא אֶשְׁ"ר, וְהָכִי צְדִיק מִצְוָה וְעוֹשָׂה
מִתְרַוְוִיָּה, וּבְגִין דָּא אֶתְמַר עַל תְּרַוְוִיָּהוּ אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ, אִמָּא קִדְּשֵׁנוּ וְאַבָּא
צִוְנוּ, עַל מָאן עַל שְׂכִינְתָּא תַתָּא, דְּאִיהוּ פֶטֶר כָּל רַחֵם, פְּתִיחוּ דְרַחֵם,
דְּאִיהוּ רַמ"ח פְּקוּדֵינָא, אִיהוּ מִצְוֹת יְהוּיָה בְּכָל אֵבֶר וְאֵבֶר דְּמִלְכָּא, אִיהוּ
מִצְוָה, וְעוֹד אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ מִסְטֵרָא דְאַבָּא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

81 רוח אייתי רוח

"הכול תלוי ברצון: רוח מושכת רוח ומביאה רוח", כפי שנאמר בסימן: "אם ישים אליו לבו". כאשר אדם מעורר אהבה לה', היא מושכת אליו את אהבת ה'.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

82 אם ישים אליו לבו

"אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף". זוהר מפרש שהאהבה של האדם מושכת אליו את הרוח האלוקית.

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אִם-יִשִּׁים אֱלֹוֹ לְבוֹ רֻחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֱלֹוֹ יֶאֱסֹף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his
spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

83 לכן אמור

"לכן אמור לבני ישראל: אני הוי'". הפסוק פותח מאמר שהסקסט מפנה אליו.

Exodus 6:6 שמות ו:ו'

לֵכֵן אָמַר לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם
וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִעֲבָדְתָם וְגָאֵלְתִּי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים:

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-RD,
and I will bring you out from under the burdens of the
Egyptians, and I will deliver you from their bondage, and I
will redeem you with an outstretched arm, and with great
judgments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 ובד"ה מגורת זהב

שם קבלת עול מלכות שמים לפני קבלת עול מצוות נקשרת לשלוש הפעמים שבהן נאמר "קדוש": הראשונה היא קבלת עול מלכות שמים, והשתי האחרות הן תורה ומצוות. באמצעות קריאת שמע ממשיכים את ייחוד י"ה של שם הוי' מאור אין סוף עצמו, ובאמצעות התורה והמצוות את ייחוד ו"ה.

הערת קה"ת

לקמן פ' בהעלותך לד, ד.

85 כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול

מצות

רבי יהושע בן קרחה מסביר מדוע קריאת שמע קודמת ל"והיה אם שמוע": כדי שיקבל עליו תחילה עול מלכות שמים, ואחר כך עול מצוות.

Mishnah Berakhot 2:2 משנה ברכות ב:ב'

אלו הן בין הפסקים, בין ברכה ראשונה לשנייה, בין שנייה לשמע, ובין שמע ליהיה אם שמוע, בין יהיה אם שמוע לויאמר, בין ויאמר לאמת ויצבי. רבי יהודה אומר, בין ויאמר לאמת ויצבי לא יפסיק. אומר רבי יהושע בן קרחה, למה קדמה שמע ליהיה אם שמוע, אלא כדי שיקבל עליו על מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו על מצות. ויהיה אם שמוע לויאמר, שיהיה אם שמוע נהג ביום ובלילה, ויאמר אינו נהג אלא ביום:

These are the breaks between the sections: between the first blessing and the second, between the second and "Shema," between "Shema" and "And it shall come to pass if you listen" between "And it shall come to pass if you listen" and "And the L-rd said" and between "And the L-rd said" and "Emet veYatziv" (true and firm). Rabbi Judah says: between "And the L-rd said" and "Emet veYatziv" one should not interrupt. Rabbi Joshua ben Korhah said: Why was the section ... of "Shema" placed before that of "And it

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

86 ה"פ אור

המילה "אור" מופיעה חמש פעמים בתיאור היום הראשון. אדמו"ר הזקן מקשר אותן לחמשת החסדים, כביטוי לאהבה הפנימית שבמצוות.

Genesis 1:3-5 בראשית א:ג-ה'

ויאמר אלקים יהי אור ויהי-אור: ויקרא אלקים את-האור כייטוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך: ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי-ערב ויהי-בקר יום אחד:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light. And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness. And G-d called the light Day, and the darkness He called Night. And there was evening and there was morning, one day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 ה"פ מים

המילה "מים" מופיעה חמש פעמים בתיאור הרקיע. אדמו"ר הזקן קושר אותן לחמשת החסדים, המתבטאים בקיום המצוות בפועל.

Genesis 1:6-7 בראשית א:ו-ז'

ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבידל בין מים למים: ויעש אלקים את-הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי-כן:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters.' And G-d made the firmament, and divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament; and it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 כמיא דאשקי לאילנא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ת"ז בהקדמה (פתח אל"י).

89 כמיא דאשקי לאילנא

בתפילתו של אליהו מתוארת ההשפעה האלוקית שבספירות "כמו מים המשקים אילן, והוא גדל על ידי השקיה זו". כאן מתוארות המצוות כחסד הנמשך מלמעלה למטה.

Tikkunei Zohar 17a:19-22 תקוני זוהר י"ז א:י"ט-כ"ב

איהו שקיו דאילנא בדרועיו וענפיו (נ"א ואנפיו). כמיא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו. רבון העולמים אנת הוא עלת העלות סבת הסכות דאשקי לאילנא בההוא נביעו. וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהו חיים לגופא. ובך לית דמיון ולית דיוקנא מכל מה דלגו ולבר. ובראת שמיא וארעא. ואפיקת מנהון שמשא וסיהרא וככביא ומזלי ובארעא אלנין ודשאין וגנתא דעדן (ועשבין) וחיוון ועופין וגונין ובני נשא. לאשתמודעא בהון עלאין. ואיך יתנהגון בהון עלאין ותתאין.

ואיך אשתמודעאן מעלאי ותתאי. ולית בך דידע כלל

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

90 והיה מספר בני ישראל

"והיה מספר בני ישראל כחול הים". פסוק זה פותח מאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Hosea 2:1 הושע ב:א'

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם יֹאמְרוּ לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 והיו הדברים האלה

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כתורה שבכתב.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

92 והי' לך למקרא העדה

על חצוצרות הכסף נאמר: "והיו לכם למקרא העדה". מכאן לומד אדמו"ר הזקן שמקרא פירושו קריאה וכינוס.

Numbers 10:2 במדבר י:ב'

עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמִסְעָ אֶת־הַמַּחֲנֹת:

Make thee two trumpets of silver; of beaten work shalt thou make them; and they shall be unto thee for the calling of the congregation, and for causing the camps to set forward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר י, ב.

93 כל התורה שמוותיו של הקב"ה

בוורה על יתרו נאמר: "כל התורה היא השם הקדוש, שאין מילה בתורה שאינה כלולה בשם הקדוש". אדמו"ר הזקן מוסיף על כך: קריאת התורה שבכתב קוראת וממשיכה את אור אין סוף.

Zohar II, 87a זח"ב פז, א

הערת קה"ת

זח"ב פז, א. רמב"ן בהקדמתו על התורה. ע"ל בפינחס (עו, ב). [כ].

94 ושנתתם לבניך

"ושנתתם לבניך". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כתורה שבעל פה, הנלמדת באמצעות הכנה.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ אִתָּם בְּשֹׁכְבְּךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 הכל נקי תשבע"פ

ההערה מפנה לשם בעניין הקביעה שכל הדברים האלה נקראים תורה שבעל פה.

הערת קה"ת

על"ק ד"ה להבין מ"ש ביוהשמע"צ [פא, ג] רפ"ג. [כ].

96 ושמתי כדכד שמשותיך

"ושמתי כדכד שמשותיך". כאשר קוראים זאת כאילו נאמר "כד" פעמיים, הדבר מרמז לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה.

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד י"ב

וְשִׁמַּתִּי כְּכֹדֶד שְׁמִשְׁתֶּיךָ וְשַׁעְרֶיךָ לְאַבְנֵי אֶקֶדֶח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאַבְנֵי־חַפְצִים: And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נד, יב.

97 ותמלא כדה

רבקה "מילאה את כדה". המילה "כד" מספקת את המונח כד, שערכו המספרי עשרים וארבע — כמספר ספרי המקרא.

Genesis 24:16 בראשית כ"ד ט"ז

וְהַנַּעֲרָ טַבַּת מְרָאָה מְאֹד בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָהּ וְתָרַד הָעֵינָהּ וְתִמְלֵא כֶּדָה וְתַעַל:

And the damsel was very fair to look upon, a virgin, neither had any man known her; and she went down to the fountain, and filled her pitcher, and came up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, טז.

98 וקשרתם

"וקשרתם לאות על ידכם". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כקיום המצוות.

Deuteronomy 6:8 דברים ו:ח

וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ:

And thou shalt bind them for a sign upon thy hand, and they shall be for frontlets between thine eyes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 וקשרתם זו מעשה המצות

לפי ההערה, פירוש זה של "וקשרתם" כעשיית המצוות מובא שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת מג"א ע' ב'שמה.

100 הוקשה כל התורה לתפילין

בגמרא נאמר: "כל התורה הוקשה לתפילין". לכן "וקשרתם", שנאמר על התפילין, מתייחס לכל המצוות.

Kiddushin 35a:5 קידושין ל"ה א:ה

ומנו - רב אחא בר יעקב: אָמַר קָרָא: "וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ" - הוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּה לְתַפִּילִין, מָה תַּפִּילִין מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁהֲזֵמֵן גְּרָמָה, וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת - אִם כָּל מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁהֲזֵמֵן גְּרָמָה - נָשִׁים פְּטוּרוֹת. וּמִדְּמִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֲזֵמֵן גְּרָמָה - נָשִׁים פְּטוּרוֹת, מִכָּל דְּמִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הֲזֵמֵן גְּרָמָה - נָשִׁים חַיִּיבוֹת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין לה, א. וע"ל בהר (מב, ב), וש"נ. [כ].

101 "אהל בל יצען, בל יסע יתדותיו לנצח". פסוק נוסף המתאר יתד שאינה נעקרת לעולם.

Isaiah 33:20 ישעיהו ל"ג כ'

חִזֵּה צִיּוֹן קְרִית מוֹעֲדֵנו עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם נוֹה שְׁאֵנָן אֵהָל בְּלִי־צֵעוֹן בְּלִי־סַע יִתְדוֹתָיו לִנְצַח וְכָל־חֲבָלָיו בְּלִי־נִתְקוֹ:

Look upon Zion, the city of our solemn gatherings; Thine eyes shall see Jerusalem a peaceful habitation, A tent that shall not be removed, The stakes whereof shall never be plucked up, Neither shall any of the cords thereof be broken.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); Hamesorah Publishers, Jerusalem 2005 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/vaeschanan/11/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק